

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra Blízkého východu

Bakalářská práce

Prokop Singer

Mezinárodní vztahy Hamásu

International relations of Hamas

Praha 2021

Vedoucí práce: **Mgr. Pavel Ťupek, Ph.D.**

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze 30.12.2021

Prokop S i n g e r

Poděkování

Chtěl bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Pavlu Ťupkovi, Ph.D. za odborné vedení a rady při zpracování této práce.

ABSTRAKT (česky):

Tato bakalářská práce pojednává o palestinské organizaci Hamás a analyzuje její mezinárodní vztahy. Práce nejprve charakterizuje tuto organizaci včetně její historie, ideologie, strategie a politických cílů a poté se zaměří na její mezinárodní vztahy s Evropskou unií, Íránem a Katarem.

ABSTRAKT (in English):

This bachelor thesis deals with palestinian organization Hamas and analyzes its international relations. The work first characterizes this organization including its history, ideology, strategy and political goals, then it focuses on its international relations with European Union, Iran and Qatar

Klíčová slova:

Hamás; historie; ideologie; zahraniční vztahy; organizace; Írán; Katar; Evropská unie; Palestina; Izrael; Spojené státy; terorismus, okupace, pásma Gazy

Keywords:

Hamas; history; ideology; foreign relations; organization; Iran; Qatar; Egypt; European Union; Palestine; Israel; United states; terrorism; occupation; Gaza Strip

Poznámka k přepisům z arabštiny a citační normě

Při přepisování arabských pojmů a jmen mohou působit problémy jejich české ekvivalenty. U přepisů arabských slov se budeme držet zjednodušené transkripce s tím, že vyznačíme pouze hlásky hamza [ʾ] pomocí a ʾajn [ʿ]. U obecně známých místních jmen jsou použity zavedené české výrazy. Zdroje jsou citovány v souladu s citační normou Chicago Manual of Style.

Obsah

1. Úvod	1
2. Literatura.....	3
3. Charakteristika Hamásu.....	6
3.1 Vývoj a vznik Hamásu.....	6
3.2 Ideologie a strategie.....	9
3.3 Cíle.....	13
4. Mezinárodní vztahy Hamásu s EU.....	15
4.1 Historický vývoj vztahů mezi Evropou a Palestinci.....	15
4.2 Charakteristika zahraniční politiky EU.....	16
4.3 Pozice Evropské unie vůči Hamásu v rámci řešení mírového uspořádání	18
5. Mezinárodní vztahy Hamásu a Íránu.....	21
5.1 Charakteristika zahraniční politiky Íránu.....	21
5.2 Vývoj vztahů Hamásu a Íránu.....	23
6. Mezinárodní vztahy Hamásu a Kataru	27
6.1 Charakteristika zahraniční politiky Kataru	27
6.2 Vývoj mezinárodních vztahů Hamásu a Kataru.....	29
7. Závěr.....	32
8. Bibliografie	34

1. Úvod

Palestinské islamistické hnutí Hamás vstoupilo do mezinárodní politiky v roce 2006, kdy vyhrálo zatím poslední parlamentní volby na palestinských okupovaných územích. Hamás se tehdy měl stát hlavní vládní stranou a vystřídat svého sekulárního rivala – stranu Fatah. Ten však účast na vládě odmítl, takže vítězný Hamás byl nucen sestavit úřednickou vládu. Spojené státy, Izrael a Evropská unie novou palestinskou vládu neuznaly, neboť považují Hamás za teroristickou organizaci, na kterou zároveň uvalily sankce. Nová palestinská vláda se tak z důvodu ekonomické blokády stala zcela nefunkční a na palestinských územích se mezi oběma politickými rivaly rozhořely násilnosti. Hamás nakonec ovládl pásmo Gazy a palestinský prezident Mahmúd ‘Abbás jakožto představitel Fatahu vládu vedenou islamisty rozpustil. Tímto se v roce 2007 Hamás ujal moci v pásmu Gazy a Fatah ovládl Západní břeh. Spojené státy společně s Evropskou unií nakonec izolací Hamásu po jeho vítězství ve volbách pomohly Fatahu zpět k moci, přestože ve volbách neuspěl. Fatah však na rozdíl od Hamásu uznává stát Izrael a formálně se vzdal násilí, čímž získal podporu mezinárodního společenství (zejména USA a EU). Naopak během krize způsobené izolací Hamásu po volbách v roce 2006 se v jeho prospěch výrazně angažovaly dvě země Blízkého východu – Írán a Katar, které jsou dodnes nejvýznamnějšími spojenci Hamásu.

Hlavním tématem této práce je organizace Hamás, která je jednou z nejsilnějších politických sil mezi Palestinci jak doma na palestinských okupovaných územích, tak i v exilu. Práce pojednává o okolnostech vzniku organizace, o jejím ideologickém zázemí, strategii, cílech a zahraničních vztazích s vybranými subjekty. Pokud jde o strukturu, nejdříve si popíšeme historii hnutí Hamás včetně Muslimského bratrstva – jeho ideologického předchůdce. Poté si představíme ideologii, cíle a strategii Hamásu s tím, že nebudeme opomíjet jeho návaznost na Muslimské bratrstvo. Následující kapitola pojedná o vztazích mezi Hamásem a Evropskou unií. Nejprve si na úvod této kapitoly uděláme krátký exkurz do vztahů mezi Evropou a Palestinci obecně, a poté přiblížíme problematiku jednotné zahraniční politiky EU. Poslední část této kapitoly věnujeme vztahu EU k Hamásu v rámci mírového řešení izraelsko-palestinského konfliktu s tím, že zdůrazníme časové období od vypuknutí druhé palestinské intifády a počátku války proti terorismu po roce 2001 až po volby v roce 2006 a jejich dozvuky. Následující dvě kapitoly se budou zabývat mezinárodními vztahy Hamásu s Íránem a Katarem. V těchto dvou kapitolách si nejdříve charakterizujeme zahraniční politiku dané země a poté si nastíníme vývoj vztahů vybrané země s Hamásem.

Pro popis mezinárodních vztahů Hamásu jsme si vybrali země, s nimiž Hamás udržuje diplomatické styky a u nichž se nejedná o vztahy z pozice síly (např. USA a Izrael). Volíme si tedy Evropskou unii, která je součástí tzv. blízkovýchodního kvartetu,¹ a dále země Blízkého východu, s nimiž má Hamás nejzásadnější spojenecké styky – Írán a Katar. Co se týče zahraničních vztahů s Íránem a Katarem, zvolili jsme si historicky nejvýznamnější podporovatele Hamásu nejen na Blízkém východě, ale i ve světě. Položíme si tudíž otázku, zdali se -- ať už přátelské, či nepřátelské -- postoje daných subjektů vždy týkají Muslimského bratrstva a Hamásu zároveň, nebo nikoli.

¹ Čtveřice subjektů: Organizace spojených národů, Evropská unie, Spojené státy americké a Rusko. Založen roku 2002 a jeho cílem je zprostředkovávat mírová jednání mezi Izraelem a Palestinci a zároveň podporovat budování institucí a ekonomický rozvoj na palestinských územích.

2. Literatura

Podíváme se nyní na relevantní literaturu k tématu. Velmi přínosné dílo, které se zabývá mezinárodními vztahy Hamásu s Evropskou unií je studie Adíba Zijády s názvem *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes*. Z tohoto díla budeme částečně vycházet v těch kapitolách naší práce, které se týkají vztahů mezi Hamásem a Evropskou unií. Toto dílo se zabývá obecně nevyváženým přístupem Evropské unie vůči izraelsko-palestinskému konfliktu a konkrétně vůči Hamásu. K tématu mezinárodních vztahů je dále relevantní monografie Dauda Abdullaha s názvem *Engaging the World: The Making of Hamas's Foreign Policy*, které se zabývá praxí zahraniční politiky Hamásu a získáváním její kredibility ve světě. Dá se očekávat, že k tématu také výrazně přispěje dílo francouzské politoložky Leily Seurat s titulem *The Foreign Policy of Hamas: Ideology, Decision Making and Political Supremacy*, které v době psaní této práce ještě nebylo publikováno. Akademik palestinského původu Chálid Hurúb z University of Cambridge napsal studii *Hamas: A Beginner's guide*, která mapuje historii, ideologii a politické cíle hnutí. Dílo pokrývá většinu důležitých událostí od založení Hamásu přes první a druhou intifádu, volby v roce 2006 až po ozbrojený konflikt s Izraelem v roce 2008. Za zmínku stojí také počín akademika Jeroena Gunninga z Institutu blízkovýchodních studií na univerzitě King's College London, který ve svém díle *Hamas in Politics: Democracy, Religion, Violence* popisuje evoluci hnutí od teroristické organizace po politickou vládnoucí stranu, která se cítí být zodpovědnou vůči občanům. Pro lepší znalost palestinského politického prostředí si zde také můžeme uvést monografii největšího islamistického rivala hnutí Hamás, kterým je palestinský Islámský džihád, o němž pojednává studie této organizace od norského akademika Erika Skareho s názvem *A History of Palestinian Islamic Jihad*. Velmi přínosným textem k událostem po palestinských volbách v roce 2006 je článek Daniela Rosse v měsíčníku *Vanity Fair*, který přiblížil nevydařený pokus Fatahu o násilné převzetí moci v pásnu Gazy. Autor článku s názvem *The Gaza Bombshell* zakládá svůj text na utajovaných dokumentech dokládajících, že v pozadí puče stály nejvyšší představitelé americké vlády včetně tehdejšího prezidenta George W. Bushe a ministryně zahraničí Condoleezy Riceové. Článek působí na poli západního mediálního mainstreamu velmi unikátně, jelikož tyto okolnosti násilností mezi Fatahem a Hamásem nebývají na Západě příliš reflektovány, a proto by text neměl zůstat nepovšimnut. Zajímavou studií o rozporu mezi nacionalismem a islamismem v ideologii Hamásu představuje článek Meira Litvaka s názvem *Palestinian Nationalism and Islam: the case of Hamas*, který vyšel v časopise *Nationalism and Ethics Politics*. Zmínit bychom měli i studii *Islamic Mobilization: Social Movement Theory*

and the Egyptian Muslim Brotherhood z pera Munsona Ziada, který se specializuje na politická hnutí ve společnosti. Tento text se zabývá vznikem Muslimského bratrstva, nárůstem jeho popularity v egyptské společnosti a rozšířením do dalších zemí arabského světa. Palestinský politik a akademik Zijád Abú ‘Amr napsal podnětnou studii o vzniku Hamásu nazvanou *Hamas: A Historical and Political Background*. Značná část této práce se zabývá historií Muslimského bratrstva na palestinských územích. O rozdílech v postavení Muslimského bratrstva na Západním břehu a v pásmu Gazy vypovídá studie s názvem *The Muslim brotherhood movement in the West Bank and Gaza* od akademika palestinského původu Muhammada K. Šadída. V práci odkazujeme jak na zakládající chartu Hamásu v arabštině, tak i na její anglický překlad vypracovaný jordánským ideologem islámu Muhammadem al-Maqdísím. Překlad vyšel pod názvem *Charter of the Islamic Resistance Movement (Hamas) of Palestine*. Palestinský akademik Issám M.A. Adwán z univerzity Džámi‘at al-Quds al-maftúha je autorem důležité studie s názvem *Hamas Charter: Changes and Principles*, která se zabývá rozdíly mezi stanovami Hamásu z roku 1988 (charta Hamásu), kde se mluví o státu Palestina pouze na celém historickém území Palestiny, a později modifikovaným dokumentem vydaným v roce 2017, v němž Hamás již určitým způsobem akceptuje stát Izrael. Můžeme si také zmínit zajímavou studii akademičky libanonského původu Ruly al-Husejní s názvem *Resistance, Jihad and Martyrdom in Contemporary Lebanese Shi‘a Discourse*. Rula al-Husejní napsala studii, jež pojednává o období, ve kterém palestínští členové Hamásu pobývali v nuceném exilu v Libanonu. Její práce podává dobrý přehled o tom, jaký mělo vliv na palestinskou organizaci utužení vztahů s tamním libanonským Hizballáhem zejména co se týče strategie boje proti okupaci. O dočasném rozkolu ve vztazích Hamásu s Íránem a Sýrií v důsledku nové situace na Blízkém východě po arabském jaru pojednává studie izraelského politologa Ely Karmona s názvem *Hamas in Dire Straits*. V kapitole o vztazích mezi Íránem a Hamásem tato práce dále čerpá ze studie turecko-palestinského akademika Alího Abo Rezega, která nese název *Understanding Iran-Hamas Relations from a Defensive Neo-Realist Approach*.

V České republice nevyšlo mnoho děl, která by se zabývala hnutím Hamás, takže cílem této práce je přispět do diskuse na toto téma. V českém překladu vyšla pouze jedna monografie o hnutí Hamás s názvem *Hamás: islámský terorismus ve Svaté zemi*, z pera italského politologa Massima Introvigneho. Zmínit můžeme také monografii o Muslimském bratrstvu s názvem *Muslimské bratrstvo v současnosti*, na němž se podíleli i tři čeští akademici: Jaroslav Bureš,

Marek Čejka a Jan Daniel.² Dílo se zabývá nejen mateřskou organizací Muslimského bratrstva v Egyptě, ale i jeho odnožemi v dalších zemích arabského světa včetně Palestiny.

Vzhledem k tomu, že izraelsko-palestinský konflikt je velmi ožehavé téma, je potřeba si zde kriticky zhodnotit především ty zdroje, které svou tendenčností vybočují. V této práci čerpáme jak ze zdrojů, které akcentují otázku bezpečnosti Izraele, tak i ze zdrojů, které naopak kladou důraz na právo Palestinců na sebeurčení, a tudíž i na odpor proti izraelské okupaci. Ačkoli je téměř nemožné dobrat se objektivitu na poli sociálních, či politických věd, můžeme se alespoň zaměřit na ta díla, která svými termíny implikují, které straně konfliktu přiznávají větší legitimitu. Matthew Levitt z Washingtonského institutu pro politiku Blízkého východu například ve svém díle *Hamas: Politics, Charity and Terrorism in the Service of Jihad* výhradně označuje ozbrojené aktivity Hamásu za teroristické. V tomto ohledu je třeba se zmínit, že Levitt je členem zmíněného think tanku, jehož práce je financována největší proizraelskou lobbistickou skupinou v USA s názvem AIPAC (American Israel Public Affairs Committee, česky Americko-izraelský výbor pro veřejné záležitosti). Jinak vidí situaci akademik palestinského původu Adíb Zijáda, od kterého tato práce čerpá v kapitole o vztazích Evropské unie s hnutím Hamás. Zijáda, autor díla *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes* naopak mluví o boji proti okupaci jakožto o legitimním nástroji okupovaných národů a neakcentuje příliš aktivity ozbrojeného křídla Hamásu, jež míří vedle vojenských cílů i na cíle civilní. Akademik Jeroen Gunning se ve svém díle *Hamas in Politics: Democracy, Religion, Violence* snaží ozbrojený boj hnutí Hamás vnímat citlivěji a dává čtenáři na srozuměnou, že pro někoho se jedná o terorismus a pro jiného zas o odpor proti okupaci. Co se týče novinářského pojmosloví v tomto konfliktu, většina zde citovaných anglickojazyčných mediálních zdrojů nenazývá ozbrojence z Hamásu teroristy, ale drží se neutrálních pojmů “militants“, “operatives“ apod. Je také potřeba říct, že studie Alího Abo Rezega s názvem *Understanding Iran-Hamas Relations from a Defensive Neo-Realist Approach*, z které tato práce čerpá v kapitole o vztazích Hamásu s Íránem, nahlíží na politiku Teheránu především z pozice jeho národních zájmů.

² Jaroslav Bureš, Marek Čejka and Jan Daniel, *Muslimské bratrstvo v současnosti* (Praha: Academia, 2017). ISBN 978-80-200-2670-5.

3. Charakteristika Hamásu

Hamás (neboli Islámské hnutí odporu, arabsky Harakat al-muqáwama al-islámíja) je palestinská islamistická organizace založená v počátcích povstání známého jako první intifáda (1987-93). Povstání palestinské populace na okupovaných územích si kladlo za cíl ukončit okupaci východního Jeruzaléma, Západního břehu a pásma Gazy, tedy územích zabraných Izraelem po šestidenní válce v roce 1967. Hamás byl vytvořen palestinským Muslimským bratrstvem, aby se aktivně zapojil do povstání proti okupaci na palestinských územích. Do té doby praktikovaly ozbrojený odpor pouze sekulární nacionalistické organizace, které zastřešovala Organizace pro osvobození Palestiny (OOP). Hamás se zúčastnil v roce 2006 palestinských parlamentních, v nichž výrazně uspěl. Od této doby je nejsilnějším politickým rivalem sekulární vládnoucí strany Fatah.

3.1 Vývoj a vznik Hamásu

Zde si popíšeme vznik Hamásu jako samostatné organizace, která se odštěpila od palestinské frakce Muslimského bratrstva. Budeme se tudíž věnovat historii této panislámské organizace na území Palestiny, přestože se nevyhneme ani odkazům na mateřskou základnu Muslimského bratrstva v Egyptě. Ideologie, strategie a cíle Hamásu vycházejí částečně z jeho mateřské organizace, založené významným teologem Hasanem al-Banná v Egyptě roku 1928 a budeme se jim blíže věnovat v následujících podkapitolách.

Osmdesátá léta 20. století jsou obecně v islámském světě charakteristická nárůstem politického islámu. Islámská revoluce v Íránu v roce 1979 byla jedním z důležitých impulzů pro mnohá islamistická uskupení po celém světě. Vznik Hamásu a nárůst jeho popularity proto lze vnímat jako součást tohoto trendu v islámském světě, třebaže Hamás vznikl až v roce 1987.

První známky aktivit Muslimského bratrstva v Palestině se datují do roku 1935, kdy Abd al-Rahmán al-Banná, bratr zakladatele Hasana al-Banná, navštívil jeruzalémského muftího al-Hádždže Amína al-Husajního. Hasan al-Banná poté vytvořil a vedl Generální ústřední výbor na pomoc Palestině na protest proti britské okupaci a židovskému přistěhovalectví. Členové Muslimského bratrstva se podíleli na generální stávce a následných násilnostech v roce 1936.³

³ Matthew Levitt, *Hamas – Politics, Charity, and Terrorism in the Service of Jihad* (New Haven: Yale University Press, 2007), 22. ISBN 9780300122589.

Ve stejnou dobu, kdy se Muslimské bratrstvo angažovalo v Palestině, začalo se více vymezovat i proti probritskému politickému režimu doma v Egyptě.⁴ Oficiální odnož Muslimského bratrstva v Palestině byla založena až roku 1946 v Jeruzalémě a později vznikly pobočky i v dalších městech: v Jaffě, Lodu, Haifě, Nábulusu a Tulkaremu. Založení Muslimského bratrstva v Palestině palestinští nacionalisté uvítali a vnímali je jako pomoc v boji proti Britům a sionistům.⁵

Zásadní zvrát v situaci na území historické Palestiny se udál dne 29. dubna 1947, kdy Velká Británie oznámila pod tíhou odporu místní populace (jak židovské, tak arabské) rozpuštění Britského mandátu Palestina, což ve skutečnosti znamenalo ukončení britské koloniální správy na tomto území. Velká Británie předala spor o území Organizaci spojených národů (OSN), která 29.11. 1947 rozhodla v rezoluci Valného shromáždění⁶ o rozdělení Palestiny na dva státy – Izrael a Palestinu, načež na území Palestiny vypukla občanská válka mezi arabským a židovským obyvatelstvem. Zrušení Britského mandátu Palestina vešlo v platnost 15. května 1948, avšak již o půlnoci (z 14. na 15. května) vyhlásil Izrael svůj samostatný stát.

V roce 1948 vysílalo egyptské Muslimské bratrstvo své dobrovolníky do války proti Izraeli po boku egyptské armády. Zakladatel Muslimského bratrstva Hasan al-Banná vypravil z Egypta do Palestiny tři brigády dobrovolníků, kteří měli pomáhat Palestincům v boji proti Izraeli. Stejně tak posílaly své dobrovolníky do Palestiny odnože Muslimského bratrstva ze Sýrie a Jordánska.⁷

Po vzniku státu Izrael v roce 1948 se palestinské Muslimské bratrstvo rozdělilo na dvě části – jedna působila na Západním břehu Jordánu anektovaném Jordánskem, druhá v pásnu Gazy pod egyptskou správou, čímž se palestinské Muslimské bratrstvo v pásnu Gazy dostalo do úzkého kontaktu se svou mateřskou organizací v Egyptě. Vztah mezi okupační egyptskou správou v pásnu Gazy a tamním Muslimským bratrstvem se odvíjel od situace v Egyptě.

⁴ Ziad Munson, „Islamic Mobilization: Social Movement Theory and the Egyptian Muslim Brotherhood," *The Sociological Quarterly* 42, no. 4 (2001): 487-510. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/4121130>.

⁵ Mohammed K. Shadid, „The Muslim Brotherhood Movement in the West Bank and Gaza," *Third World Quarterly* 10, no. 2 (1988): 659. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/3992661>.

⁶ „UN RESOLUTIONS: Resolution 181 (II) Adopted by the General Assembly on 29 November 1947 Concerning The Future Government of Palestine." *Strategic Studies* 15, no. 3/4 (1993): 81–102. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/45182128>.

⁷ Mohammed K. Shadid, „The Muslim Brotherhood Movement in the West Bank and Gaza," *Third World Quarterly* 10, no. 2 (1988): 659. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/3992661>.

Muslimské bratrstvo v pásmu Gazy bylo v prvních třech letech za krále Fárúqa (1949-1952) zakázanou organizací, během následujících revolučních let v Egyptě (1952-1954)⁸ se jeho členové těšili podpoře egyptské vlády a následně po nezdařeném atentátu na egyptského prezidenta Abd al-Gamala al-Násira v roce 1954 byli tvrdě pronásledováni. Muslimské bratrstvo v pásmu Gazy podnikalo přeshraniční útoky proti Izraeli a stejně tak se obrátilo proti izraelské okupaci po válce v roce 1956, kdy židovský stát pásmo ovládl a okupoval.⁹

Muslimské bratrstvo na Západním břehu bylo téměř apolitickou organizací a věnovalo se náboženské osvětové činnosti a charitě.¹⁰ Na Západním břehu, který byl v letech 1948-1967 pod jordánskou správou, bylo Muslimské bratrstvo povolenou organizací a těšilo se po celou dobu podpoře jordánské vlády. Neshody mezi tamním Muslimským bratrstvem a jordánskou okupační správou se odehrávaly pouze v ideologické rovině (například ohledně povolování prodeje alkoholu či dobrých vztahů Jordánska se Západem). Muslimské bratrstvo se na Západním břehu oproti jeho odnoži v pásmu Gazy projevovalo nenásilně a nepodnikalo žádné útoky proti Izraeli. Jeho aktivity se soustřeďovaly převážně na šíření doktríny (blíže popsané v kapitole o ideologii Hamásu) a literatury Muslimského bratrstva.¹¹

Po roce 1967, kdy Izrael anektoval Západní břeh i pásmo Gazy, se odnože Muslimského bratrstva z obou oblastí pod izraelskou okupací navzájem výrazně sblížily a vytvořily společná centra skoro ve všech větších palestinských městech. V sedmdesátých a osmdesátých letech pak začalo Muslimské bratrstvo nabývat na síle, i když levicová a sekulární hnutí stále ještě hrála zásadnější politickou roli až do konce osmdesátých let.¹²

V letech 1976-1981 probíhala ideová infiltrace prostřednictvím charitativních organizací v pásmu Gazy a na Západním břehu, konkrétně především organizace al-Mudžamma‘ al-islámí pod vedením šajcha Ahmada Jásína. Dalšími důležitými institucemi postupující islamizace byly al-Džámi‘at al-Islámíja a také univerzita v Gaze.¹³

⁸ Revoluce 23.července roku 1952, která svrhla monarchii a nastolila republiku.

⁹ Mohammed K. Shadid, „The Muslim Brotherhood Movement in the West Bank and Gaza,” *Third World Quarterly* 10, no. 2 (1988): 660. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/3992661>.

¹⁰ Ziad Abu-Amr, „Hamás: A Historical and Political Background,” *Journal of Palestine Studies* 22, no. 4 (1993): 7. Accessed from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2307/2538077>.

¹¹ Mohammed K. Shadid, „The Muslim Brotherhood Movement in the West Bank and Gaza,” *Third World Quarterly* 10, no. 2 (1988): 660-661. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/3992661>.

¹² Khaled Hroub, *Hamás: A Beginner's Guide* (London: Pluto press, 2006), 10. ISBN 978-0745329727.

¹³ Matthew Levitt, *Hamás – Politics, Charity, and Terrorism in the Service of Jihad* (New Haven: Yale University Press, 2007), 22. ISBN 9780300122589.

Hamás jako samostatná organizace byl založen 14. prosince roku 1987 těsně po vypuknutí palestinského povstání, známého jako první intifáda. Klíčoví představitelé palestinského Muslimského bratrstva¹⁴ se rozhodli založit Islámské hnutí odporu (Hamás) a ukončit tak dlouhé období pasivity Muslimského bratrstva vůči izraelské okupaci. V roce 1981 byl navíc založen palestinský Islámský džihád, který nabízel novou verzi nacionalistického islámu, zahrnující boj proti izraelské okupaci. Islámský džihád¹⁵ představoval pro Muslimské bratrstvo od 80. let dvacátého století velkou politickou výzvu, na kterou byli jeho vůdčí představitelé nuceni reagovat.¹⁶

Islámský džihád je na palestinských územích nejvýznamnějším islamistickým rivalem Hamásu, avšak postrádá stejně dobrou a propracovanou organizaci. Hamás je ovšem nejvýznamnějším ztělesněním palestinského islamismu na palestinských územích, což je zapříčiněno především díky již zmíněné charitativní a vzdělávací činnosti. Hamás je také největší palestinskou islamistickou organizací co do počtu členů.

Palestinské politické scéně dominovala od šedesátých let až do pozdních let osmdesátých různá levicová revoluční hnutí.¹⁷ Organizace pro osvobození Palestiny (dále jen OOP) zastřešovala nejvýznamnější uskupení, z nichž nejdůležitější bylo hnutí Fatah, které je dodnes hlavním ideologickým (sekulárním) rivalem Hamásu. OOP se během studené války těšila podpoře Sovětského svazu a jeho východoevropských satelitů včetně ČSSR. V roce 1987 vypukla první intifáda,¹⁸ kterou oficiálně vedla OOP.

3.2 Ideologie a strategie

Na úvod této podkapitoly by bylo dobré připomenout, že izraelsko-palestinský konflikt začal jakožto spor dvou nacionalistických ideologií – sionismu a arabského nacionalismu. Od padesátých let můžeme konflikt vnímat jako součást studené války, kdy Izrael byl podporován Západem a Palestinci se těšili přízni východního bloku. Palestinský odboj proti okupaci vedly

¹⁴ Šajch Ahmad Jásín, ‘Abd al-‘Azíz al-Rantísí, Saláh Šaháda, Muhammad Šam‘a, ‘Ísá al-Našár, ‘Abd al-Fattáh Duchán a Íbráhím al-Jazúrí.

¹⁵ Celým jménem Harakat al-džihád al-islámí fí Filastín (Hnutí islámský džihád v Palestině) založen v roce 1981.

¹⁶ Khaled Hroub, *Hamas: A Beginner's Guide* (London: Pluto press, 2006), 11. ISBN 978-0745329727.

¹⁷ Mai Al. Bzour, „The Palestinian Leftist Movement: Between Political Reality and Cultural Heritage," *Contemporary Arab Affairs* 8, no. 3 (2015): 339–50.

¹⁸ Povstání proti okupaci, prováděné občanskou neposlušností.

především sekulární a nacionalistické síly, které se hlásily k ideologii panarabismu¹⁹. Vznik Hamásu a jeho zapojení do boje proti Izraeli je vyústěním tohoto procesu. Arabští vůdci využívaly islám spíše jako instrument k prosazování své politiky a politický islám obecně na Blízkém východě (a konkrétně v Palestině) znamenal radikální ideologickou proměnu konfliktu, který začal být vnímán jako náboženský spor judaismu proti islámu.²⁰

Zde je namístě přiblížit si základní rámec myšlení Muslimského bratrstva, z něž Hamás ideologicky vychází. Jednou ze základních premis Muslimského bratrstva je předpoklad, že návrat k islámským kořenům povede k očistě společnosti, a tudíž k sociální spravedlnosti. Zároveň je Muslimské bratrstvo reprezentantem panislámské ideologie, čímž je míněna jednota všech muslimů pod záštitou islámského státu. V tomto se Muslimské bratrstvo liší od Hamásu, který vedle některých rysů panislamismu, jako například akcent na území Palestiny jakožto území patřící muslimům²¹, zároveň akcentuje palestinský nacionalismus.

Základním dokumentem stanov ideologie této organizace je tzv. charta Hamásu²², kterou zakládající členové sepsali během roku 1987, nicméně zveřejnili ji až během následujícího roku. Základním východiskem charty Hamásu je to, že Palestina je islámským územím, jehož se nikdy nesmí zmocnit nemuslimové, a dále to, že svatá válka za Palestinu je náboženskou povinností palestinských muslimů. Tato organizace má také své webové stránky, pomocí nichž komunikuje svá ideová a politická stanoviska a informuje o aktuálním dění.²³

Hlavní zájmy Muslimského bratrstva se týkaly nespokojenosti s vlivy cizí mocnosti (Británie) v zemi a také s chudobou Egyptanů, přičemž součástí řešení těchto problémů má být větší zájem o islámské učení a celkově návrat společnosti od konzumu k islámu. Pro Hasana al-Banná je důležitý důraz na celosvětovou soudržnost muslimů, kteří musí společně čelit cizí (západní) dominanci a všem jejím nežádoucím vlivům, od nichž je třeba Egypt očistit.²⁴ V těchto ideích Hamás na Muslimské bratrstvo navazuje, avšak místo boje proti britské dominanci se vymezuje proti "sionistické okupaci".

¹⁹ Nacionalistická myšlenka kulturní a politické jednoty Arabů.

²⁰ Meir Litvak, „The Islamization of the Palestinian-Israeli Conflict: The Case of Hamas," *Middle Eastern Studies* 34, no. 1 (1998): 148-149. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/4283922>.

²¹ Charta Hamásu, „*Mitháq harakat al-muqáwama al-islámíja*," (1988), article 11. Accessed from: <https://oldwebsite.palestine-studies.org/sites/default/files/mdf-articles/ميثاق%20حركة%20المقاومة.pdf>.

²² Charta Hamásu, „*Mitháq harakat al-muqáwama al-islámíja*," (1988). Accessed from: <https://oldwebsite.palestine-studies.org/sites/default/files/mdf-articles/ميثاق%20حركة%20المقاومة.pdf>.

²³ Webová stránka Hamásu, accessed December 3, 2021, <https://hamas.ps/ar/>.

²⁴ Ziad Munson, „Islamic Mobilization: Social Movement Theory and the Egyptian Muslim Brotherhood," *The Sociological Quarterly* 42, no. 4 (2001): 490. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/4121130>.

Stejně jako egyptské Muslimské bratrstvo, tak i Hamás vyzývá ve své chartě k boji s cizí mocností (v tomto případě s Izraelem).²⁵ V úvodu charty Hamásu je zmíněn citát zakladatele Muslimského bratrstva Hasana al-Banná, který praví: „Izrael povstal a zůstane vztyčen, dokud ho islám neporazí, tak jako porazil jeho předchůdce“.²⁶ Hamás se k boji s vnějším nepřítelem hlásí jak z pozic náboženství, tak z pozic nacionalismu. V chartě Hamásu se píše: „Nacionalismus, z pohledu Hnutí islámského odporu, je součástí náboženské ideologie. Není vyššího principu v nacionalismu nebo hloubky v oddanosti, než je džihád, když nepřítel obsadí muslimská území“.²⁷

Jak již bylo zmíněno v úvodu, zakladatelem Muslimského bratrstva byl významný islámský učenec Hasan al-Banná, jehož stěžejní myšlenkou bylo vyvedení islámu z úpadku spolu s bojem proti cizím (západním) vlivům. Mimo Hasana al-Banná, se ideologie Hamásu odvolává také na Sajjida Qutba a ‘Izz al-Dína al-Qassáma. Sajjid Qutb byl významný islamista a jeden z hlavních ideologů Muslimského bratrstva, na nějž se dodnes odvolávají nejrůznější islamističtí extremisté (například z řad Al-Qá‘idy).²⁸ Qutb je palestinskými islamisty považován za skutečného revolucionáře islámu. Sajjid Qutb představuje koncept aktivní opozice vůči existujícímu řádu.²⁹ ‘Izz al-Dín al-Qassám je zase prvním vůdcem islamistického ozbrojeného odporu, po němž je pojmenováno ozbrojené křídlo Hamásu.³⁰ Al-Qasám byl zabit britskými vojáky a je považován za praotce palestinských mučedníků.

Hlavním ideologem Hamásu byl již zmíněný šajch Ahmad Jásín, který pracoval s klíčovým islámským konceptem džihádu. Tento koncept džihádu jakožto boje proti „izraelskému okupantovi“ se stal doktrínou až u nově vzniklého Hamásu. Již zmíněná organizace al-Mudžamma‘ al-islámí předtím s konceptem džihádu pracovala pouze směrem k

²⁵ Muhammad Maqdsi, „Charter of the Islamic Resistance Movement (Hamas) of Palestine,“ *Journal of Palestine Studies* 22, no. 4 (1993): 125. Accessed from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2307/2538093>.

²⁶ Muhammad Maqdsi, „Charter of the Islamic Resistance Movement (Hamas) of Palestine,“ *Journal of Palestine Studies* 22, no. 4 (1993): 122. Accessed from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2307/2538093>.

²⁷ Charta Hamásu, „*Mitháq harakat al-muqáwama al-islámíja*,“ (1988), article 12. Accessed from: <https://oldwebsite.palestine-studies.org/sites/default/files/mdf-articles/ميثاق%20حركة%20المقاومة.pdf>.

²⁸ Lisa M. Allen, „The Philosophy of Sayyid Qutb Will Persist as Al Qaeda’s Intellectual Heritage,“ *Counter Terrorist Trends and Analyses* 3, no. 6 (2011): 7–9. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/26350986>.

²⁹ Ziad Abu-Amr, Ziad, „Hamás: A Historical and Political Background,“ *Journal of Palestine Studies* 22, no. 4 (1993): 6. Accessed from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2307/2538077>.

³⁰ Ziad Abu-Amr, Ziad, „Hamás: A Historical and Political Background,“ *Journal of Palestine Studies* 22, no. 4 (1993): 6. Accessed from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2307/2538077>.

palestinské populaci.³¹ V tuto dobu ještě Izrael tohoto islamistického předchůdce Hamásu toleroval a do jisté míry i podporoval.³²

Z panislámské ideologie přešel nově vzniklý Hamás na ideologii národně osvobozenickou, ovšem s tím, že si ponechal původní cíl Muslimského bratrstva, tedy vznik islámského státu. Hamásem deklarovaný islámský stát by měl vzniknout na území bývalé mandátní Palestiny: tedy na území dnešního Izraele a na okupovaných územích (Západního břehu a pásma Gazy).³³ Muslimské bratrstvo, respektive Hamás, tímto zacílením zareagoval na konkurenční Islámský džihád, který si po svém vzniku získal oblibu právě díky kombinaci islámu a nacionalismu.

Strategií hnutí Hamás v jeho počátcích, stejně jako jeho ideologického předchůdce – Muslimského bratrstva –, byla islamizace společnosti zdola. Mocenským ambicím předcházely jak u Muslimského bratrstva, tak u Hamásu snahy o legitimizaci hnutí získáním podpory pro budování sociální infrastruktury. Bylo to již Muslimské bratrstvo v Egyptě, které nabízelo obyvatelstvu alternativní sociální systém vedle systému oficiálních státních institucí, a stejně tak pokračovaly v této strategii jeho palestinské větve na Západním břehu a v pásmu Gazy, stejně jako později Hamás. Klíčovou myšlenkou Muslimského bratrstva v daných zemích je vytvoření islámských států z lokálních hnutí, která by se posléze sjednotila ve stát, jenž by reprezentoval jednotný islámský národ. Spolu s transformací organizace z bývalého Muslimského bratrstva v hnutí Hamás se však posunuly i již zmíněné zásadní ideologické postoje.

Co je tedy přesně myšleno islámským státem? Stát, o nějž usiluje Hamás, by se měl zakládat na rozdělení moci na výkonnou, zákonodárnou a soudní. Zákonodárnou moc by měla zastávat rada (madžlis aš-šúra), do níž by byli její členové voleni. Mohli by do ní kandidovat muslimové, křesťané a například i komunisté. Pravidelné volby by měly zajistit, aby se zákonodárci i vláda zodpovídaly voličům, kteří by dohlíželi na politickou aktivitu svých reprezentantů. Jakýkoli člen moci výkonné, zákonodárné nebo soudní by v případě

³¹ Beverley Milton-Edwards, „The Concept of Jihad and the Palestinian Islamic Movement: A Comparison of Ideas and Techniques,” *British Journal of Middle Eastern Studies* 19, no. 1 (1992): 49. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/195432>.

³² The Wall Street Journal, „How Israel Helped to Spawn Hamas,” accessed September 30, 2021, <https://www.wsj.com/articles/SB123275572295011847>.

³³ Matthew Levitt, *Hamas – Politics, Charity, and Terrorism in the Service of Jihad* (New Haven: Yale University Press, 2007), 8. ISBN 9780300122589.

prokázaného zločinu měl být souzen jako běžný občan. Hamás neuznává politickou imunitu. Základním zdrojem legislativy by bylo islámské právo.³⁴

3.3 Cíle

Palestinci žijící na okupovaných územích (pásmo Gazy a Západní břeh) nemají vlastní stát, tudíž primárním cílem Hamásu je vytvoření palestinského státu. Takový stát by měl vzniknout ať už na území celé historické Palestiny, či na palestinských okupovaných územích, a sice v hranicích z roku 1967³⁵, čímž se Hamás přizpůsobuje konsensu mezinárodního společenství o dvoustátním řešení konfliktu. Takový stát by měl být islámský, jak naznačuje ideologie Muslimského bratrstva, na niž Hamás ve své chartě navazuje. Hamás své cíle deklaroval v již zmíněné chartě z roku 1988. Islámské hnutí odporu však svou chartu v roce 2017 modifikovalo a vydalo dokument s názvem *Wathíqa al-mabádi` wa-l-sijását al-`ámm* (Dokument základních principů a politik Hamásu).³⁶

V původní chartě z roku 1988 jsou hlavními cíli:³⁷

- 1) vítězství v boji nad falší a útiskem a vítězství spravedlivých
- 2) obnova vlasti
- 3) návrat islámu a rozeznění azánu z mešit v Palestině
- 4) podpora všech bezbranných a zasazování se za práva utiskovaných všude, kde to jde

V posledním dokumentu z roku 2017 se však v kapitole *Postoje k okupaci a politické řešení* mluví o ustanovení palestinského státu v hranicích z roku 1967, nikoli na území celé historické Palestiny.³⁸ Díky tomu se ve světovém tisku často mluvilo o tom, že Hamás

³⁴ Jeroen Gunning, *Hamas in politics: Democracy, Religion, Violence* (London: HURST Publishers Ltd, 2007), 58. ISBN 978-0231700443.

³⁵ Dokument základních principů a politik Hamásu, „*Wathíqa al-mabádi` wa-l-sijását al-`ámm*,” (2017), article 10. Accessed from: <https://hamas.ps/ar/uploads/documents/599abf9aafa1b76837c1242eb229e87b.pdf>.

³⁶ Dokument základních principů a politik Hamásu, „*Wathíqa al-mabádi` wa-l-sijását al-`ámm*,” (2017). Accessed from: <https://hamas.ps/ar/uploads/documents/599abf9aafa1b76837c1242eb229e87b.pdf>.

³⁷ Issam M.A. Adwan, „HAMAS CHARTER: CHANGES AND PRINCIPLES,” *Politics and Religion Journal* 13, no. 1 (2019): 15-37. Accessed from: <https://www.politicsandreligionjournal.com/index.php/prj/article/view/327/342>.

³⁸ Dokument základních principů a politik Hamásu, „*Wathíqa al-mabádi` wa-l-sijását al-`ámm*,” (2017), article 20. Accessed from: <https://hamas.ps/ar/uploads/documents/599abf9aafa1b76837c1242eb229e87b.pdf>.

akceptuje dvoustátní řešení izraelsko-palestinského konfliktu a neusiluje již o zničení Izraele.

39

³⁹ CNN, „ Hamas Says It Accepts '67 Borders, but Doesn't Recognize Israel, ” accessed September 30, 2021, <https://www.cnn.com/2017/05/01/middleeast/hamas-charter-palestinian-israeli/index.html>.

4. Mezinárodní vztahy Hamásu s EU

V této kapitole naší práce se budeme zabývat vztahy a postoji mezi Evropskou Unií a hnutím Hamás. Na úvod do zahraničních vztahů Hamásu by bylo dobré zmínit, že zahraniční politiku hnutí má na starosti vedení jeho politického křídla, jehož předsedou je od roku 2017 Ismá'íl Haníja, momentálně se sídlím v katarském Doha. Šéfem zahraniční politiky byl v roce 2021 zvolen Chálid Miš'ál, který pobývá rovněž v Kataru.

4.1 Historický vývoj vztahů mezi Evropou a Palestinci

Vztahy Evropské unie a hnutí Hamás jsou ovlivněny i nedávnou historií a vztahem evropských zemí k Izraeli. V živé paměti palestinských Arabů je například britský podíl na židovském přistěhovalectví do Palestiny, a tudíž i na vzniku státu Izrael ⁴⁰. Británie a Francie se také účastnily války v roce 1956 proti Egyptu po boku Izraele. Tato válka nakonec vyústila do izraelského záboru Sinajského poloostrova. ⁴¹

Až do sedmdesátých let 20. století prakticky neexistovala žádná jednotná evropská zahraniční politika, přestože již předtím došlo k pokusům o její formování. První úspěšný pokus můžeme datovat do let 1970-1973, kdy vznikl orgán s názvem Evropská politická spolupráce (European Political Co-operation), jenž měl sjednotit postoje a stanoviska zahraniční politiky zemí Evropského společenství. Můžeme tedy říci, že principy jednotné evropské politiky vůči blízkovýchodnímu konfliktu se začaly utvářet v sedmdesátých letech spolu se vznikem Evropské politické spolupráce.

Šestidenní válka změnila situaci na Blízkém východě natolik, že přinutila Evropské společenství k formování jednotné zahraniční politiky, avšak ne vždy se to dařilo a jednotlivé země k tomuto ideálu zastávaly různá stanoviska. Zatímco například Francie byla proarabská a stavěla se proti izraelské okupaci, Nizozemí naopak oslavovalo izraelské vítězství. ⁴² Po další důležité válce v roce 1973 mezi Egyptem a Sýrii na jedné straně a Izraelem na straně druhé reagovaly státy Evropského společenství opět individuálně.

⁴⁰ Tom Segev, *One Palestine, Complete: Jews and Arabs under the British Mandate* (New York: Metropolitan Books, 2000).

⁴¹ Derek Varble, *The Suez Crisis, 1956 (Essential Histories)* (Oxford: Osprey Publishing, 2003), 49.

⁴² Adeeb Zijadeh, *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes* (New York: Routledge, 2019), 49-50.

Tentokrát se však arabské členské státy Organizace vyvážející ropu (OPEC) rozhodly potrestat západní státy za jejich podporu Izraele a vyvolaly ropné sankce v různých stupních podle toho, jak byly jednotlivé země proizraelské. Jako “nepřátelské“ byly označeny Spojené státy a Holandsko, do skupiny “neutrálních“ byly zařazeny Dánsko, Německo a Belgie a za “přátelské“ byly považovány Británie a Francie. Tato krize nakonec přinutila státy Evropského společenství přijmout společnou deklaraci⁴³, která poprvé uznala legitimní práva Palestinců a požadovala po Izraeli stažení se z území okupovaných po šestidenní válce.⁴⁴ Zde je nutné podotknout, že v dnešní době je situace zcela odlišná. Většina zemí na Blízkém východě a v severní Africe již totiž nepovažuje palestinskou otázku za prioritní. To lze ilustrovat například faktem, že ve druhé polovině roku 2020 dokonce několik arabských zemí navázalo s Izraelem diplomatické styky.⁴⁵ Podobný krok, jako bylo ropné embargo po jomkipurské válce v roce 1973, je dnes nepravděpodobný.

V roce 1977 vydaly země Evropského společenství důležitý dokument obsahující stanovisko, že jedinou cestou, jak dosáhnout míru na Blízkém východě, je uznání práv Palestinců včetně práva na národní identitu a na vlastní domovinu.⁴⁶ Ještě dále zašly státy Evropského společenství v roce 1980 na summitu známém jako Benátská deklarace. Mimo výše zmíněné uznání práv Palestinců bylo dohodnuto, že Organizace pro osvobození Palestiny je legitimním reprezentantem palestinského lidu, že status Jeruzaléma musí zůstat zachován⁴⁷ a rovněž, že výstavba izraelských osad na palestinských územích je porušením mezinárodního práva.⁴⁸

4.2 Charakteristika zahraniční politiky EU

Abychom mohli zkoumat vztahy organizace Hamás s Evropskou unií, je potřeba definovat si zahraniční politiku EU. Existují různé názory na to, jestli skutečně existuje nějaká jednotná

⁴³ Deklarace 9 ministrů zahraničí v Bruselu, 6. listopadu 1973.

⁴⁴ Adeeb Zijadeh, *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes* (New York: Routledge, 2019), 50-51.

⁴⁵ Dne 13.9 roku 2020 byla podepsána dohoda s názvem Abraham Accords mezi Izraele a Spojenými arabskými emiráty. Později učinily podobné dohody státy Bahrajn, Omán, Súdán a Maroko.

⁴⁶ Adeeb Zijadeh, *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes* (New York: Routledge, 2019), 52.

⁴⁷ Jeruzalém je dle rezoluce Valného shromáždění OSN z roku 1947 považován za “corpus separatum“ (mezinárodně spravované území).

⁴⁸ Adeeb Zijadeh, *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes* (New York: Routledge, 2019), 53.

politika EU či nikoli: proto si zde uvedeme některé pohledy na tuto problematiku. Autor práce se domnívá, že i přes snahy o sjednocení zahraniční politiky států Evropského společenství v roce 1970 vytvořením již zmíněného orgánu Evropská politická spolupráce a poté v roce 1993 Maastrichtskou smlouvou (vznik Evropské unie)⁴⁹ nemají státy EU jednotnou politiku a je často obtížné, aby se u jednotlivých zahraničně-politických témat stoprocentně shodly. Christopher Hill je k existenci jednotné zahraniční politiky EU skeptický a tvrdí, že “evropská zahraniční politika“ jako taková je vágní koncept.⁵⁰ Podle Davida Allena, který je zastáncem podobného názoru, by totiž musel existovat nějaký evropský stát, který by měl vlastní zahraniční politiku.⁵¹ Za příkladnou nejednotnost zahraniční politiky EU bychom mohli považovat situaci kolem invaze do Iráku v roce 2003, vedenou Spojenými státy a Velkou Británií, která tenkrát politicky rozdělila Evropu.⁵²

Opačný názor zastává například Daniel Thomas, který považuje existenci evropské zahraniční politiky za daný fakt. Dle Thomase je evropská zahraniční politika tvořena množinou politik přijatých unijními státy.⁵³ Podobně jako Daniel Thomas, tak také Stephan Keukeleire a Jennifer MacNaughan se domnívají, že konceptem zahraniční politiky EU je politika, která je mířena na vnější prostředí s cílem ovlivnit jak toto prostředí, tak i chování druhého subjektu za účelem prosazení vlastních zájmů, hodnot a cílů.⁵⁴ Jak si popíšeme v kapitole “Pozice EU vůči Hamásu v rámci řešení mírového uspořádání“, Evropská unie v tomto konceptu selhává, jelikož se jí nedaří mít na toto politické hnutí jakýkoli vliv.

Podle Adíba Zijády byla zahraniční politika EU vypracována jako jednotný politicko-ekonomický koncept, který se během poslední dekády značně vylepšil. Je prý evidentní, že takto ztvárněný režim je kompatibilní s Rittibergovou definicí režimu jakožto souborem implicitních a explicitních schválených principů, norem, pravidel, procedur a programů, které ovládají interakce činitelů ve specifických oblastech.⁵⁵ Adíb Zijáda zmiňuje dva typy zahraniční politiky: konvenční a strukturální. Zatímco se dle Zijády zahraniční konvenční politika

⁴⁹ Smlouva zakládající Evropskou unii, která výrazně posílila federalizaci a integraci členských států

⁵⁰ Adeeb Zijadeh, *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes* (New York: Routledge, 2019), 6.

⁵¹ *Ibid.*, 6.

⁵² Jürgen Schuster and Herbert Maier, „The Rift: Explaining Europe’s Divergent Iraq Policies in the Run-Up of the American-Led War on Iraq,” *Foreign Policy Analysis* 2, no. 3 (2006): 223–44. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/24907288>.

⁵³ Adeeb Zijadeh, *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes* (New York: Routledge, 2019), 7.

⁵⁴ Adeeb Zijadeh, *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes* (New York: Routledge, 2019), 7.

⁵⁵ *Ibid.*, 7.

orientuje na jednotlivé státy, vojenskou bezpečnost, konflikty a krize, ta druhá je dlouhodobější a snaží se ovlivnit nebo utvářet udržitelné politické, legální, socio-ekonomické a bezpečnostní struktury.⁵⁶

4.3 Pozice Evropské unie vůči Hamásu v rámci řešení mírového uspořádání

Na přístup Evropské unie k Hamásu je třeba nahlížet v rámci kontextu soupeření této nejlivnější islamistické politické síly s vládnoucím Fatahem. Hamás je proti svému rivalovi na mezinárodním poli v nesrovnatelné pozici. Organizace pro osvobození Palestiny (OOP), jejíž je Fatah nejsilnější frakcí, byl už v roce 1974 uznán Valným shromážděním OSN jako „legitimní reprezentant palestinského lidu“.⁵⁷ Státy Evropské unie tudíž uznávají Fatah jako legitimního reprezentanta Palestinců, zatímco Hamás neuznaly ani po jeho výhře v parlamentních volbách v roce 2006 (viz níže). Hamás naopak odmítá tezi, že OOP je jediným legitimním reprezentantem palestinského lidu.⁵⁸ Izrael a OOP se vzájemně uznaly v období před mírovými dohodami z Osla, konkrétně roku 1993,⁵⁹ což činí pro Evropskou unii situaci mnohem snazší, než kdyby musela jednat s Hamásem, který spolu s Izraelem neuznává.

Zásadní mezníky vztahů mezi hnutím Hamás a Evropskou unií jsou:

- 1) EU dává ozbrojené křídlo Hamásu na seznam teroristických organizací (rok 2000)
- 2) EU přidává na seznam teroristických organizací i politické křídlo Hamásu, tudíž přestává rozlišovat mezi ozbrojeným a politickým křídlem této organizace (rok 2003)
- 3) Po vítězství Hamásu v parlamentních volbách roku 2006 se Evropská unie připojuje k nátlaku USA a Izraele a přidává se k sankcím a izolaci hnutí, které se mělo stát vládní stranou.

V roce 2000 vypuklo na palestinských územích druhé povstání, známé jako intifádat al-Aqsa, jehož hlavními ozbrojenými aktéry byly islamistické organizace Hamás a Islámský džihád. Evropská unie nejdříve vyzývala palestinskou autonomní vládu, aby se proti oběma hnutím postavila a začala jejich aktivní členy trestně stíhat a zatýkat. Následně Evropská unie

⁵⁶ Ibid., 7.

⁵⁷ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN 3210 a 3236.

⁵⁸ INSS, „Is the PLO Still the ‘Sole Representative of the Palestinian People?’“ accessed November 5, 2021, <https://www.inss.org.il/publication/plo-still-sole-representative-palestinian-people/>.

⁵⁹ Yasser Arafat and Yitzhak Rabin, „Letters of Mutual Recognition between Israel and the PLO,” *Security Dialogue* 25, no. 1 (1994): 124–124. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/44471380>.

zařadila ozbrojené křídlo Hamásu na seznam teroristických organizací. Nakonec v roce 2003 přidala EU po nátlaku Spojených států a Izraele na seznam teroristických organizací i politické křídlo Hamásu.⁶⁰

Jak již bylo zmíněno v podkapitole o strategii hnutí, Hamás se rozhodl v roce 2006 kandidovat v parlamentních volbách, které se konaly rok po volbách prezidentských, v nichž zvítězil Mahmúd ‘Abbás, nynější palestinský prezident a kandidát strany Fatah. Parlamentní volby v roce 2006 vyhrál jasným výsledkem Hamás (získal 74 ze 132 křesel), což bylo velkým překvapením zejména pro Izrael, Spojené státy a Evropskou unii. Prezident Mahmúd ‘Abbás poté v roce 2007 pověřil Ismá‘íla Haníju sestavením nové palestinské vlády (Palestinské autonomie), v níž získal Hamás většinu.

V roce 2006 se ocitla Evropská unie v dilematu dvou přístupů vůči vítězné straně palestinských voleb – zda bude jednat na základě závazků vycházejících z normativních cílů své zahraniční politiky na Blízkém východě, či dá přednost požadavkům mírového procesu. Nakonec se přiklonila spíše k první možnosti.⁶¹ Evropská unie zvolila ve vleku politiky Izraele a Spojených států strategii nátlaku vůči demokraticky zvolené straně. Na vítěznou stranu palestinských voleb byly okamžitě uvaleny sankce, které měly být odstraněny, pokud by Hamás splnil tři požadavky: uznat Izrael, vzdát se násilí a akceptovat předešlé dohody se židovským státem.

Na základě tří zmíněných podmínek kooperoval tzv. blízkovýchodní kvartet (OSN, Spojené státy, Evropská unie a Rusko) s palestinskou samosprávou, kde byl dominantní stranou Fatah. Ovšem přinucení Hamásu k těmto podmínkám vyústilo naopak v odmítnutí podřídit se pod nátlakem, namísto aby palestinská islamistická strana zvážila ústupky. Dle blízkovýchodního kvartetu jsou zmiňované tři podmínky nedělitelné a musí být přijaty všechny zároveň, ve skutečnosti jsou však překážkou ve snahách přimět Hamás ke zodpovědnější politice. Tím, jak Evropská unie limituje svůj manévrovací prostor v blízkovýchodním konfliktu, se zabývá Carolin Goerzig ve své práci *Transforming the Quartet principles: Hamas and the Peace Process*.⁶²

⁶⁰ Adeeb Zijadeh, *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes* (New York: Routledge, 2019), 73.

⁶¹ Adeeb Zijadeh, *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes* (New York: Routledge, 2019), 74.

⁶² Carolin Goerzig, „Transforming the Quartet Principles: Hamas and the Peace Process,” *Occasional Paper / European Union Institute for Security Studies*, no. 85 (2010).

Evropská Unie se nakonec rozhodla podpořit svého spojence, stranu Fatah, na úkor demokraticky zvoleného Hamásu. Přestože Evropská unie byla jedním ze sponzorů demokratických voleb, které měly prohloubit demokracii a transparentnost palestinské vlády, přispěla nakonec svou politikou nátlaku k destabilizaci nejen demokratického procesu, ale i k rapidnímu zhoršení ekonomické situace Palestinců. Bojkot nové palestinské vlády, ve které měl Hamás většinu, vedl včetně politické perzekuce k tomu, že začala být naprosto disfunkční a neschopnou zajišťovat platy státních zaměstnanců. To vše vedlo celkově k rapidnímu zhoršení podmínek Palestinců na okupovaných územích.⁶³

Podle Adíba Zijády bylo chybou, že Evropská Unie vytvářela na Hamás nátlak a raději měla počkat, aby se jakožto (tehdy) nejsilnější strana ve vládě mohl rozhodnout ke zodpovědnější politice sám, bez nátlaku a výhrůžek. Nátlak nedal Hamásu příliš prostoru k tomu, aby sám od sebe začal měnit svoji politiku směrem k pragmatičtějšímu přístupu vůči Izraeli, a aby tak vlastně nezradil své voliče.⁶⁴

⁶³ Adeeb Zijadeh, *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes* (New York: Routledge, 2019), 91.

⁶⁴ Adeeb Zijadeh, *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes* (New York: Routledge, 2019), 94.

5. Mezinárodní vztahy Hamásu a Íránu

5.1 Charakteristika zahraniční politiky Íránu

Íránská islámská republika je nejlidnatější zemí na Blízkém východě a druhým největším exportérem ropy na světě. Írán tudíž ztělesňuje významnou mocnost v regionu, kterou ostatní aktéři nemohou přehlížet. Důležitým mezníkem pro státní ideologii Íránu je rok 1979, kdy v zemi proběhla tzv. islámská revoluce, která svrhla prozápadní monarchii a nahradila ji islamistickou teokracií s určitými prvky demokracie. Ze světových mocností jsou pro Írán hlavními spojenci Rusko a Čína⁶⁵ a jeho zahraniční politiku charakterizuje protizápadní rétorika. Porevoluční režim svou státní ideologii spojuje s ší'itským islámem, konkrétně s větví itahná 'ašaríja (ší'a dvanácti imámů) a jeho vztahy s okolními sunnitskými monarchiemi se rapidně zhoršily oproti jejich stavu za předešlého režimu.

Zhoršení vztahů s arabskými zeměmi v regionu je do velké míry zapříčiněno tím, že okolní sunnitské monarchie jsou blízkými západními spojenci. Íránský režim se chce stavět do role hlavního reprezentanta ší'itského islámu ve světě, a tudíž od revoluce v roce 1979 v regionu vznikl i náboženský spor. Na opačné straně tohoto sporu stojí především Saúdská Arábie, která se podobným způsobem zase pokládá za reprezentanta sunnitského islámu, a dále Spojené arabské emiráty a Bahrajn. Mezi Íránem a Saúdskou Arábií probíhá na Blízkém východě konflikt, který se poněkud podobá studené válce: odehrává se totiž z drtivé většiny na území cizích zemí.⁶⁶

Írán se svojí tzv. islámskou revolucí stal průkopníkem mezi islamisty a inspiroval i mnohá sunnitská islamistická uskupení. Naopak i Ajatolláh Chomejní, strůjce revoluce v Íránu, který formoval státní ideologii země, se také sám inspiroval již zmíněným sunnitským učencem a ideologickým vůdcem Muslimského bratrstva, Sajjidem Qutbem. Byl to právě Qutbův model islámského státu, který představoval pro Chomejního inspiraci pro vytvoření Islámské republiky. Ajatolláh Chomejní poté, co se v roce 1979 ujal moci, nechal Qutbovo dílo přeložit

⁶⁵ Shahram Akbarzadeh, „Iran and the Shanghai Cooperation Organization: Ideology and Realpolitik in Iranian Foreign Policy," *Australian Journal of International Affairs* 69, no. 1 (2015): 88–103. Accessed from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10357718.2014.934195>.

⁶⁶ Zástupné konflikty mezi Íránem a Saúdskou Arábií na Blízkém východě probíhají zejména v Jemenu, Libanonu, Bahrajnu (během arabského jara), Iráku a Sýrii.

do perštiny, přičemž v Íránu se stále tiskne a prodává.⁶⁷ Nárůst islamismu těsně po tzv. islámské revoluci se stal trnem v oku mnoha okolních arabských sunnitských monarchií, které se obávaly podobného osudu, jaký postihl režim šáha Páhlavího v Íránu.

Od tzv. islámské revoluce má Írán v regionu relativně málo spojenců. Patří mezi ně zejména sousední Sýrie, sousední Irák, který je také zemí s ší'itskou populační většinou, a Katar. Zahraničními aliančními partnery Íránu jsou kromě zmíněných zemí také nestátní aktéři. V naprosté většině se jedná o ší'itské skupiny, čímž Írán posiluje svojí moc v regionu. Mezi spojence Íránu ovšem patří i různá sunnitská uskupení, zejména Hamás a palestinský Islámský džihád, kteří jsou jeho spojenci proti Izraeli.⁶⁸

Íránský režim, který vzešel z islámské revoluce v roce 1979, považoval vedle Spojených států za úhlavního nepřítele Izrael. Spojené státy jsou pro Teherán „velkým satanem“ a Izrael „satanem malým“, neboť obě země měly dobré vztahy se svrženým íránským režimem šáha Páhlavího. Izrael s Íránem spolupracoval ve více oblastech, probíhala mezi nimi kooperace tajných služeb a židovský stát byl rovněž významným dovozcem zbraní pro Páhlavího režim.⁶⁹

Animozita vůči Izraeli se stala důležitým ideologickým pilířem a zdrojem legitimacy íránského teokratického režimu. Pro íránský režim představuje palestinská otázka jedno z nejdůležitějších zahraničněpolitických témat.⁷⁰ Íránští vůdci se také snaží podporou sunnitského Hamásu dokázat, že Írán není sektářsky zaměřen, a že podporuje „osu odporu“⁷¹ proti izraelské hegemonii v regionu nezávisle na tom, jestli se jedná o sunnity nebo ší'ity.⁷²

⁶⁷ Yusuf Ünal, „Sayyid Qutb in Iran: Translating the Islamist Ideologue in the Islamic Republic,” *Journal of Islamic and Muslim Studies* 1, no. 2 (2016): 35–60. Accessed from: <https://www.jstor.org/stable/10.2979/jims.1.2.04>.

⁶⁸ David Menashri, „IRAN'S REGIONAL POLICY: BETWEEN RADICALISM AND PRAGMATISM,” *Journal of International Affairs* 60, no. 2 (2007). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/24357976>.

⁶⁹ „The Israel-Iran Connection,” *Journal of Palestine Studies* 16, no. 3 (1987): 210–212. Accessed from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2307/2536816>.

⁷⁰ Markaz al-džazira li'l-dirását. „Írán wal-qadíja al-filastíníja: al-wáqi'a wal-mutaghajjarát,” accessed December 13, 2021, <https://studies.aljazeera.net/ar/reports/2012/12/2012121373958469610.html>.

⁷¹ Osa odporu (persky mehvar-e moqâvema) je termín užívaný íránským režimem, který označuje protizápadní a protizraelské síly v regionu (zejména tam patří Írán, Asadův režim v Sýrii, Hizballáh v Libanonu, Húthióvé v Jemenu, proíránské milice v Iráku).

⁷² Ali Abo Rezeg, „Understanding Iran-Hamas Relations from a Defensive Neo-Realist Approach,” *Iran Çalışmaları Dergisi* 4, no. 2 (2020): 387. Accessed from: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1177755>.

5.2 Vývoj vztahů Hamásu a Íránu

Írán a Hamás navázaly bilaterální vztahy v roce 1991 při příležitosti konference v Teheránu na podporu první palestinské intifády. Delegace Hamásu v roce 1991 oficiálně požádala íránskou vládu, aby mohla otevřít v zemi svůj zastupitelský úřad. Tehdejší exilový lídr Hamásu ‘Imád al ‘Alamí se stal zastupitelem hnutí v Íránu.⁷³ Delegace Hamásu vedená Músou Abú Marzúqem se účastnila rozhovorů s íránskou vládou, kde byl přítomen i ajatolláh Chameneí. Írán poté přislíbil Hamásu zahraniční pomoc ve výši 30 milionů amerických dolarů ročně a také vojenský výcvik členům Hamásu od Íránských revolučních gard v Íránu a v Libanonu.⁷⁴

Dalším významným milníkem pro obě strany byly izraelské deportace členů Hamásu a Islámského džihádu do jižního Libanonu v první polovině 90. let, kde se palestínští členové těchto stran sblížili s libanonskou proíránskou skupinou Hizballáh. Hizballáh v tuto dobu výrazně ovlivnil členy Hamásu co se týkalo ideologie a metod boje proti okupaci. Hamás si díky těmto stykům s Hizballáhem osvojil například ideologii mučednictví a strategii sebevražedných atentátů⁷⁵, což je koncept výrazně spjatý s íránskou islámskou revolucí. Írán tuto strategii využíval například ve válce proti Iráku, když Saddám Husajn napadl islámskou republiku.⁷⁶

V období exilu byli členové Hamásu opakovaně navštěvováni představiteli íránského režimu. V roce 1998 přijel šajch Ahmad Jásín do Teheránu, přičemž tato návštěva je považována pro prohloubení vztahů mezi oběma stranami za zásadní. Během návštěvy poděkoval Jásín íránskému vedení za „podporu íránského lidu palestinskému boji proti okupaci“. Vztahy mezi oběma subjekty však nebyly vždy bezproblémové, a během několika dekád došlo i na rozepře na základě rozdílných pohledů a zájmů v některých konfliktech na Blízkém východě. První neshody se objevily po americké intervenci do Iráku v roce 2003, kdy

⁷³ Ali Abo Rezeg, „Understanding Iran-Hamas Relations from a Defensive Neo-Realist Approach," *Iran Çalışmaları Dergisi* 4, no. 2 (2020): 391. Accessed from: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1177755>.

⁷⁴ The Iran Primer, „Iran and the Palestinians," accessed November 5, 2021, <https://iranprimer.usip.org/resource/iran-and-palestinians>.

⁷⁵ Rola el-Husseini, „Resistance, Jihad, and Martyrdom in Contemporary Lebanese Shi’a Discourse," *Middle East Journal* 62, no. 3 (2008): 399–414. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/25482538>.

⁷⁶ Rola el-Husseini, „Resistance, Jihad, and Martyrdom in Contemporary Lebanese Shi’a Discourse," *Middle East Journal* 62, no. 3 (2008): 399–414. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/25482538>.

Hamás podporoval protiamerický sunnitský odpor, který bojoval také s iráckou vládou – spojencem Teheránu.⁷⁷

Poté, co Hamás vyhrál volby v roce 2006, Írán deklaroval Hamásu podporu a zároveň se stavěl proti blízkovýchodnímu kvartetu, který Hamás bojkotoval (viz kapitola o vztazích s EU). V této době se k sobě Hamás a Írán výrazně přiblížily. V ten samý rok odjel palestinský premiér a lídr Hamásu v pásnu Gazy Ismá‘íl Haníja na oficiální návštěvu do Teheránu, kde podepsal řadu smluv. Na přelomu roku 2008 a 2009 proběhl vojenský konflikt mezi Izraelem a palestinskými ozbrojenými skupinami v pásnu Gazy, v nichž Hamás hrál klíčovou úlohu. Írán posílal do pásma Gazy vojenskou technologii, která byla během ozbrojených střetů využívána palestinskou stranou. Exilový lídr Hamásu Chálid Miš‘ál poté jel osobně do Teheránu poděkovat iráckému vedení. Mezi lety 2006 a 2012 byla irácká finanční pomoc Hamásu odhadována na 250 milionů amerických dolarů ročně.⁷⁸

K největšímu ochlazení vztahů však došlo rok a půl po vypuknutí arabského jara na přelomu let 2010 a 2011: konkrétně se jednalo o situaci v Sýrii. Hamás nejprve zaujal neutrální stanovisko a pokusil se postavit do role prostředníka mezi rebely a syrským režimem, pak ovšem z kraje roku 2012 vyjádřil podporu revoluci (rebelům). Hamás v období arabského jara začal tedy sázet na sunnitská spojení. V Egyptě byl navíc po pádu režimu Husního Mubáraka koncem července roku 2012 zvolen prezidentský kandidát Muslimského bratrstva Muhammad Mursí. Tím se nabízel Hamásu návrat ke spojení s Egyptem, navíc v čele s představitelem Muslimského bratrstva.⁷⁹

Írán v reakci na to zablokoval Hamásu podporu, která čítala ročně 250 milionů amerických dolarů.⁸⁰ Nepozastavil ji sice všechnu, avšak neshody ohledně syrského konfliktu vedly k tomu, že značně omezil finanční pomoc zejména jeho politickému křídlu a přesméroval ji na vojenské křídlo ‘Izz al-dín al-Qassám. Hamás se tak ocitl ideologicky na opačné straně

⁷⁷ Ali Abo Rezeg, „Understanding Iran-Hamas Relations from a Defensive Neo-Realist Approach," *Írán Çalışmaları Dergisi* 4, no. 2 (2020): 391-392. Accessed from: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1177755>.

⁷⁸ Ali Abo Rezeg, „Understanding Iran-Hamas Relations from a Defensive Neo-Realist Approach," *Írán Çalışmaları Dergisi* 4, no. 2 (2020): 393. Accessed from: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1177755>.

⁷⁹ Ely Karmon, „ Hamas in Dire Straits," *Perspectives on Terrorism* 7, no. 5 (2013): 113. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/26297010>.

⁸⁰ Ali Abo Rezeg, „Understanding Iran-Hamas Relations from a Defensive Neo-Realist Approach," *Írán Çalışmaları Dergisi* 4, no. 2 (2020): 393. Accessed from: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1177755>.

konfliktu než jeho blízcí spojenci Írán a Hizballáh (v Libanonu), kteří finančně i materiálně podporovali syrský režim Bašára al-Asada. Předseda politického křídla Hamásu Chálid Miš'ál přiznal, že Írán omezil finanční podporu pro Hamás v důsledku jeho pozice vůči syrskému prezidentovi Bašáru al-Asadovi.⁸¹

Uvnitř Hamásu se odehrával konflikt, zda plně sázet na koalici se sunnitskými zeměmi a ohrozit tak vztahy s Íránem. Předseda politického křídla Hamásu Chálid Miš'ál, který sídlí v katarském Doha, byl kritizován nejvyššími představiteli ozbrojeného křídla za navázání úzkých vztahů s Katarem. Právě ozbrojené křídlo Hamásu zastávalo spíše proiránské pozice z důvodu dodávek zbraní od Teheránu. Tehdejší vůdce Hamásu v Gaze Isma'íl Haníja jel v únoru roku 2012 na státní návštěvu do Íránu (po návštěvě Bahrajnu, Kataru a Kuvajtu) navzdory vnitřním neshodám.⁸² Na počátku arabského jara se však Chálid Miš'ál nechal slyšet na egyptském televizním kanále CBC, že do rozhodnutí Hamásu nezasahuje žádná ze zemí, které ho podporují.⁸³

Hamás a Írán se opět sblížily v roce 2014 v důsledku ozbrojeného konfliktu s Izraelem. Konflikt započal událostí, kdy členové Hamásu unesli tři židovské osadníky na Západním břehu. Izrael poté zahájil masivní kampaň proti členům Hamásu, který v reakci začal ostřelovat Izrael raketami z pásma Gazy.

Hamás a Írán měly také zásadní neshody ohledně války v Jemenu, která započala v roce 2014. Když na jaře roku 2015 provedla Saúdská Arábie intervenci proti Íránem podporovaným húthíjským rebelům, Hamás se shodl s Fatahem, že „válka se těší arabskému konsensu“.⁸⁴ Ve skutečnosti se však Hamás a Fatah postavily na stranu Rijádu a mezinárodně uznané vlády Mansúra Hádího. Hamás se tím, že se rozhodl podpořit sunnitskou koalici v Jemenu, znovu politicky vzdálil od tzv. Osy odporu.⁸⁵

⁸¹ Al-Džazíra, „Miš'ál: Írán chafadat dá mahá lihamás lirafdihá musánada li' Asad,“ accessed December 18, 2021, <https://www.aljazeera.net/news/arabic/2016/3/15/مشعل-إيران-خفضت-دعمها-لحماس-لرفضها>.

⁸² Ely Karmon, „ Hamas in Dire Straits,“ *Perspectives on Terrorism* 7, no. 5 (2013): 111-126. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/26297010>.

⁸³ YouTube video - CBC Egypt, „Miš'ál: 'aqsimu billáhi lá nuqbilu tadachchul Súrijá 'aw Írán,“ accessed December 24, 2021, https://www.youtube.com/watch?v=AkwXRo5Rbkc&ab_channel=CBCEgypt.

⁸⁴ Džarída al-Madína, „Al-ra'ís al-filastíní: 'ásifa al-hazm hazijat bil-'idžmá' al-'arabí,“ accessed December 22, 2021, <https://www.al-madina.com/article/371682/الرئيس-اللسطيني-عاصفة-الجزم-حظيت-بالإجماع-العربي>.

⁸⁵ Al-Ghad, „Hamás tu'akkid wuqúfahá ma' 'al šar'íja” fil-Jaman,“ accessed December 26, 2021, <https://alghad.com/حماص-تؤكد-وقوفها-مع-الشريعة-في-اليمن/>.

V roce 2016 opět eskalovaly neshody ohledně syrského konfliktu. Hamás vydal stanovisko k situaci v Aleppu, v němž odsuzoval bombardování města a požadoval „záchranu civilistů, kteří čelí každodennímu zabíjení, a ukončení masakrů“. Hamás ve stanovisku nezmiňoval přímo Írán, Rusko nebo syrský režim, avšak člen Komise pro národní bezpečnost a zahraniční politiku íránského parlamentu Heshamutulláh Falahat Beshah nařkl Hamás z „aktu nepřátelství proti Íránu“.⁸⁶V roce 2017 se však vztahy mezi Hamásem a Teheránem začaly opět narovnávat.⁸⁷

Aliance Íránu a Hamásu se ještě více utužila v reakci na vývoj blízkovýchodních vztahů mezi několika arabskými zeměmi a Izraelem v letech 2020 a 2021. Dne 13. srpna navázaly s Izraelem diplomatické styky Spojené arabské emiráty a Bahrajn prostřednictvím smlouvy známé jako Abraham Accords a staly se tak po Egyptu⁸⁸ a Jordánsku⁸⁹ třetí arabskou zemí, která uznala židovský stát. Poté následovaly během roku 2020 další bilaterální smlouvy se Súdánem, Marokem a nakonec s Ománem. V pozadí těchto smluv stál americký prezident Donald Trump a prezentoval je jako mírové smlouvy, ačkoli se nejednalo o státy, které by někdy předtím s Izraelem byly ve válečném stavu. Pouhé dva dny po uzavření dohody Abraham Accords ujistil íránský ministr zahraničí Džavád Zaríf vůdce Hamásu Ismaíla Haníju, že Teherán „je přesvědčen, že palestinský, arabský a muslimský svět dokážou této dohodě čelit“.

90

⁸⁶ Ali Abo Rezeg, „Understanding Iran-Hamas Relations from a Defensive Neo-Realist Approach," *Iran Çalışmaları Dergisi* 4, no. 2 (2020): 394. Accessed from: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1177755>.

⁸⁷ Jerusalem Center for Public Affairs, „Iran and Hamas Reconnect,” accessed December 2, 2021, <https://jcpa.org/article/iran-hamas-reconnect/>.

⁸⁸ V roce 1977 uznal navázal Egypt diplomatické styky s Izraelem po návštěvě egyptského prezidenta Anwara Sadata.

⁸⁹ V roce 1994 podepsal jordánský král Husajn a izraelský premiér Jicchak Rabin mírovou smlouvu.

⁹⁰ Ali Abo Rezeg, „Understanding Iran-Hamas Relations from a Defensive Neo-Realist Approach," *Iran Çalışmaları Dergisi* 4, no. 2 (2020): 401. Accessed from: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1177755>.

6. Mezinárodní vztahy Hamásu a Kataru

6.1 Charakteristika zahraniční politiky Kataru

Katar je stát v Perském zálivu, který je členem Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu (Gulf Cooperation Council a dále jen GCC)⁹¹ a také spoluzakladatelem mezivládní organizace Zemí vyvážejících ropu (OPEC). Je to také nejbohatší stát GCC co se hrubého národního produktu na osobu týče.⁹² Zahraniční politiku na ropu bohatého Kataru charakterizuje především snaha o vyvážené vztahy vůči světovým i regionálním velmocím. Zároveň je tento stát považován za mecenáše islamistických skupin ve světě. Vedle dobrých vztahů s Muslimským bratrstvem (včetně bývalé egyptské vlády Muhammada Mursího) a Hamásem udržuje či udržoval například vztahy s radikální opoziční skupinou Džabhat al-Nusra v Sýrii, afghánským Tálibánem a húthíjskými (ší'itskými) rebely v Jemenu.

Katar udržuje vztahy nejen s Íránem, který je politickým rivalem zejména Saúdské Arábie a Spojených arabských emirátů⁹³, ale má i velmi dobré vztahy s Muslimským bratrstvem a s Hamásem. Vyváženou zahraniční politiku Kataru dokládají relativně dobré vztahy s Izraelem na jedné straně a podpora Hamásu na straně druhé.

Katar byla jedna z prvních zemí GCC, která udržovala relativně dobré vztahy s Izraelem již od války v Perském zálivu. Počátek vztahů s Izraelem můžeme sledovat od účasti Kataru na mírové konferenci v Madridu v roce 1991. Poté následovalo postupné zlepšování vztahů, které vyústilo v defacto uznání Izraele vzájemným navázáním obchodních vztahů.⁹⁴ Katar byl jedním z průkopníků zemí GCC v navázání styků s Izraelem, ačkoli se nepřipojil v letech 2020 a 2021 k vlně arabských zemí, jež s židovským státem navázaly úplné diplomatické styky. Izraelské obchodní zastoupení sídlí v katarském hlavním městě Doha již od roku 1996.

Vyvážená zahraniční politika Kataru se odráží i ve vztazích se světovými mocnostmi. Zahraniční vztahy se Spojenými státy jsou pevně zakotveny ve vojenské kooperaci, která závisí

⁹¹ Politická a ekonomická aliance 6 států podél Perského zálivu (Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Kuvajt, Katar, Bahrajn a Omán).

⁹² Statistics Times, „List of Countries by GDP (nominal) per capita,” accessed December 2, 2021, <https://statisticstimes.com/economy/countries-by-gdp-capita.php>.

⁹³ V Perském zálivu probíhá rivalita zejména mezi Saúdskou Arábií a Íránem.

⁹⁴ Uzi Rabi, „Qatar's Relations with Israel: Challenging Arab and Gulf Norms,” *Middle East Journal* 63, no. 3 (2009): 448. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/20622930>.

na čtyřech pilířích: bilaterální dohoda o obraně, vojenská základna⁹⁵, prodej zbraní a kooperace armád obou zemí.⁹⁶ Katar udržuje také velmi dobré obchodní vztahy s Ruskem a v posledních letech tyto vztahy nabírají strmého růstu.⁹⁷

Po vypuknutí arabského jara se politika Kataru proměnila od role tradičního diplomatického prostředníka v regionu k aktivní podpoře změn na Blízkém východě a v severní Africe. Regionální mocnosti zprvu pohlížely na tuto politiku se značnou nedůvěrou.⁹⁸ Důležitým nástrojem změn se mimo přímého vojenského zapojení⁹⁹ stala katarská televizní stanice al-Džazíra, která je trnem v oku mnohých režimů v regionu, jež buď čelily vlně protestů, nebo se jí obávaly. Al-Džazíra totiž sehrála nemalou úlohu v šíření revolučních nálad a mobilizovala například arabskou podporu intervence v Libyi, či izolaci Asadova režimu v Sýrii.¹⁰⁰ Zpravodajství al-Džazíry je podle mnoha vyjádření izraelských politiků považováno za nevyvážené, jelikož dle nich straní Palestincům. V roce 2017 se například izraelská vláda snažila o kroky, jež měly vést k zákazu tohoto média v Izraeli. Podle think tanku blízkého tehdejšímu premiérovi Benjaminu Netanjahuovi je al-Džazíra „odpovědná za hrozné a neprofesionální zpravodajství a dopouští se podněcování nenávisti v duchu svých mecenášů z Muslimského bratrstva a Hamásu“.¹⁰¹

Katar z důvodu svých vztahů s Muslimským bratrstvem, Hamásem a rovněž Íránem čelil od roku 2017 ekonomické blokádě ze strany Saúdské Arábie, Spojených arabských emirátů, Bahrajnu a Egypta. Tomuto kroku čtyř zmíněných zemí ještě předcházela návštěva Saúdské Arábie americkým prezidentem Donaldem Trumpem, který označil vedle Íránu za zdroj podpory terorismu na Blízkém východě právě Katar. Trump také na této státní návštěvě nepřímo přirovnal Hamás k tzv. islámskému státu a al-Qá‘idě. Krizi v roce 2017 předcházela krize roku 2014, týkající se neshody ohledně vojenského převratu v Egyptě, kde Katar předtím podporoval vládu Muhammada Mursího, politika, který kandidoval ve volbách za Muslimské

⁹⁵ Qá‘ida al-‘Udajd al-džawwíja, letecká základna, která hostí katarské, americké i britské vojenské letectvo.

⁹⁶ Uzi Rabi, „Qatar’s Relations with Israel: Challenging Arab and Gulf Norms,” *Middle East Journal* 63, no. 3 (2009): 443–59. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/20622930>.

⁹⁷ The Peninsula, „SPIEF to take Qatar, Russia relations to new heights,” accessed December 14, 2021, <https://thepeninsulaqatar.com/article/02/06/2021/SPIEF-to-take-Qatar,-Russia-relations-to-new-heights>.

⁹⁸ Kristian Coates Ulrichsen, „QATAR AND THE ARAB SPRING: Policy Drivers and Regional Implications,” *Carnegie Endowment for International Peace* (2014): 443. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/resrep12982>.

⁹⁹ Katar se účastnil přímo vojensky na misi OSN v Libyi, která ochraňovala protirežimní síly.

¹⁰⁰ Kristian Coates Ulrichsen, „QATAR AND THE ARAB SPRING: Policy Drivers and Regional Implications,” *Carnegie Endowment for International Peace* (2014). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/resrep12982>.

¹⁰¹ NBC News, „Israel Is Trying to Ban Al-Jazeera,” accessed December 15, 2021, <https://www.nbcnews.com/news/world/israel-trying-ban-al-jazeera-here-s-what-you-need-n791061>.

bratrstvo. Katar v období Mursího vlády podporoval Muslimské bratrstvo i finančně. Součástí krize bylo i to, že Katar v roce 2014 poskytl azyl Júsovi al-Qaradáwímu, jednomu z nejprominentnějších islámských teologů, ideologicky spjatém s Muslimským bratrstvem, který byl v rodném Egyptě po pádu Mursího odsouzen v nepřítomnosti k trestu smrti. Nakonec byla blokáda Kataru uvolněna v lednu roku 2021.¹⁰²

6.2 Vývoj mezinárodních vztahů Hamásu a Kataru

Vztahy Kataru a Hamásu bychom v historii našli roku 1999, kdy tento stát GCC hostil tehdejšího lídra politického křídla Hamásu Chálida Miš'ála poté, co byl vyhoštěn z Jordánska nově nastoupivším králem Abdalláhem II. Poté však Hamás navázal úzké spojenecké vztahy s "osou odporu", které trvaly až do roku 2012.¹⁰³

Katar byl vedle Turecka a Malajsie jednou z mála zemí, která podpořila finančně Hamás v době, kdy byly na hnutí po vítězství ve volbách roku 2006 uvaleny sankce. Tyto země posílaly Palestincům podporu, aby zmírnily dopady ničivého embarga. Poté byl na přelomu roku 2008 a 2009 (během prvního ozbrojeného konfliktu mezi Izraelem a palestinskými ozbrojenými skupinami v pásmu Gazy) pozván na summit v Doha tehdejší lídr politického křídla Hamásu Chálid Miš'ál. Katar na summitu ohlásil, že věnuje 250 milionů na opravy škod způsobených v pásmu Gazy izraelskou válečnou mašinérií.

Katar se tak stal velmi důležitým aktérem v palestinské otázce a lídr Hamásu Ismá'íl Haníja a několik dalších předáků poděkovali jeho vládě za "bezpodmínečnou" podporu¹⁰⁴. Katar hrál od roku 2012 nejvýznamnější roli v rekonstrukcích pásma Gazy – zejména po ničivých konfliktech s Izraelem. V této zemi Perského zálivu byl dokonce zřízen zvláštní orgán na pomoc pásmu Gazy s názvem *Výbor na obnovu Gazy* (ladžna i'áda i'mári Ghazza).¹⁰⁵

V době ochlazení vztahů Hamásu s Íránem (od roku 2012) nahradil úbytek zahraničních dotací právě Katar. Mezi lety 2012 až 2018 věnoval Katar pásmu Gazy (tudíž vládě Hamásu na

¹⁰² Foreign Policy, „The Qatar Blockade Is Over, but the Gulf Crisis Lives On,“ accessed December 15, 2021, <https://foreignpolicy.com/2021/01/27/qatar-blockade-gcc-divisions-turkey-libya-palestine/>.

¹⁰³ Ely Karmon, „ Hamas in Dire Straits,“ *Perspectives on Terrorism* 7, no. 5 (2013): 111–26. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/26297010>.

¹⁰⁴ Al-Monitor, „ Hamas Ties to Qatar Have a Cost,“ accessed December 17, 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2013/04/hamas-qatar-relationship-independence.html>.

¹⁰⁵ Ladžna i'áda i'mári Ghazza, accessed December 5, 2021, <https://q-grc.ps/>.

tomto území) 1,1 miliardy amerických dolarů. Jednalo se o humanitární pomoc, o pohonné hmoty a výplaty pro státní zaměstnance.¹⁰⁶ Neměli bychom ale také zapomínat, že tato podpora Hamásu je možná rovněž díky již zmíněným relativně dobrým vztahům Kataru s Izraelem.

Ačkoli je Katar největším donátorem Hamásu ze všech arabských zemích, je třeba na druhou stranu zmínit, že Hamás se nikdy od Kataru netěšil politicky takové svobodě, jaké se mu dostávalo od Íránu, či Sýrie (kde měl sídlo lídr politického křídla Chálid Miš'ál až do rozporu obou subjektů ohledně arabského jara).¹⁰⁷ Katar na rozdíl od Íránu není zemí, která by byla součástí tzv. osy odporu, a tudíž tento stát GCC musí brát ohledy i na své vztahy se Západem. Hamásu se proto od Kataru také nedostává tak neomezené podpory ve vojenském materiálu, jakou měl od Teheránu.¹⁰⁸

Na lepší se vztahy mezi Ktarem a Hamásem přišla výhrušná reakce ze Spojených států v roce 2013. Američtí zákonodárci Sněmovny reprezentantů varovali peticí katarského velvyslance, aby v zájmu zachování katarsko-amerických vztahů objasnil ekonomické a diplomatické sblížení se s Hamásem. Podle amerických politiků by mohla pokračující podpora Hamásu ohrozit náklonnost Kongresu vůči americko-katarskému spojení. V reakci na to Katar omezil Chálidovi Miš'álovi, tehdejšímu předsedovi politického křídla Hamásu, sídlícímu v Doha, přístup k novinářům.¹⁰⁹

V roce 2017 přišel však nátlak od Spojených států na Katar v naléhavější formě a s horšími důsledky. Jedná se o již zmíněnou ekonomickou blokádu vůči Kataru, která ovlivnila jeho zahraniční vztahy s Hamásem. Poté, co Donald Trump v Saúdské Arábii mluvil o Hamásu jako o jednom z hlavních strůjců terorismu na Blízkém východě, vyhostil Katar několik členů ozbrojeného křídla této palestinské organizace ze země. Tento akt však nakonec neměl na vztahy Kataru a Hamásu zásadní vliv.¹¹⁰ Saúdská Arábie, Egypt, Spojené arabské emiráty a Bahrajn se cítily po Trumpově návštěvě v Rijádu posíleny a vystupňovaly vůči Kataru nátlak

¹⁰⁶ Haaretz, „With Israel's Consent, Qatar Gave Gaza \$1 Billion Since 2012,“ accessed December 18, 2021, <https://www.haaretz.com/middle-east-news/palestinians/.premium-with-israel-s-consent-qatar-gave-gaza-1-billion-since-2012-1.6917856>.

¹⁰⁷ Al-Monitor, „ Hamas Ties to Qatar Have a Cost,“ accessed December 17, 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2013/04/hamas-qatar-relationship-independence.html>.

¹⁰⁸ Ely Karmon, „ Hamas in Dire Straits,“ *Perspectives on Terrorism* 7, no. 5 (2013): 118. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/26297010>.

¹⁰⁹ Ely Karmon, „ Hamas in Dire Straits,“ *Perspectives on Terrorism* 7, no. 5 (2013): 118-119. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/26297010>.

¹¹⁰ Kobi Michael and Yoel Guzansky, „ Qatar under Siege: Regional Implications and Ramifications for the Palestinian Arena,“ *Institute for National Security Studies*, no. 935 (2017): 111. Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/resrep08649>.

pomocí ekonomické blokády, která Katar donutila k přerušení podpory Muslimského bratrstva, a tudíž i Hamásu.

Katarskou finanční a materiální pomoc vpouštěl Izrael do pásma Gazy až do ozbrojeného konfliktu, který vypukl mezi Hamásem a židovským státem 10.5.2021. Koncem října roku 2021 nicméně Hamás s Kátarem vyjednaly obnovení finanční pomoci skrze Egypt, který byl mediátorem sporu mezi Hamásem a Izraelem. Podle této dohody má Katar posílat do pásma Gazy pohonné hmoty prostřednictvím Egypta. Tyto pohonné hmoty pak bude administrativa Hamásu rozprodávat a hradit z nich především platy pro státní zaměstnance.¹¹¹

¹¹¹ Times of Israel, „ Hamas announces deal for Qatar to subsidize Gaza public employees,“ accessed December 18, 2021, <https://www.timesofisrael.com/hamas-announces-deal-for-qatar-to-subsidize-gaza-public-employees/>.

7. Závěr

Zatím se zdá, že nic nesměruje k tomu, že by Evropská unie byla nucena měnit svůj postoj k Hamásu, tím spíše, že parlamentní i prezidentské volby na palestinských územích, které měly proběhnout v roce 2021, byly nakonec odloženy na neurčito. Tím zůstává prozatím u moci vládní strana Fatah v čele s prezidentem Mahmúdem ‘Abbásem. Do doby psaní této práce neproběhly na palestinských územích volby již 15 let (respektive 16 let v případě prezidentských voleb) a Hamás po nich volá opakovaně, leč neúspěšně. EU tedy není tlačena k intenzivnějšímu jednání s Hamásem, což by se stalo v případě jeho potenciální výhry ve volbách.

V kapitole o mezinárodních vztazích Hamásu s Íránem jsme si popsali, jak se měnily tyto vztahy v důsledku nově vzniklých konfliktů a situací v regionu po arabském jaru. Ačkoli došlo k dočasnému ochlazení vztahů, zdá se, že nakonec převážil pragmatismus a Hamás se v celkovém důsledku (i přes různé neshody) od Íránu zásadně nikdy nevzdálil. Spojenectví Hamásu s “osou odporu“ zatím bude pravděpodobně pokračovat, pokud nedojde k radikálním proměnám v samotných zemích (např. v Íránu, či Sýrii). Pravděpodobným spojencem Hamásu zůstane v budoucnu i Katar, jemuž se podařilo ustát nátlak Spojených států a zmíněných arabských zemí, které na tento malý a na ropu bohatý stát uvalily ekonomické embargo. Začátkem roku 2021 došlo k uklidnění situace (s konečným uvolněním ekonomické blokády) aniž by Katar musel zásadně přehodnotit svou podporu Hamásu a Muslimskému bratrstvu.

Na závěr si zodpovíme výzkumnou otázku, jestli vše, co se z hlediska zahraničních vztahů týká Hamásu, se týká i Muslimského bratrstva. Vztah Evropské unie k Hamásu se liší od vztahu k Muslimskému bratrstvu, které není v Evropě považováno za teroristickou organizaci (s výjimkou Rakouska). Ačkoli je označení Hamásu za teroristickou organizaci dílem nátlaku USA a Izraele (partnerů Evropské unie), podobný nátlak na evropské země v případě Muslimského bratrstva Spojené státy nevyvinuly. Hlavní roli zde totiž hraje izraelsko-palestinský konflikt, nikoli ideologie Muslimského bratrstva (potažmo Hamásu). Spojené státy nejsou předmětem této práce, tudíž se analýze hodnocení Muslimského bratrstva v zámoří vyhneme. Země islámského světa, které vůči Muslimskému bratrstvu zaujímají nepřátelské stanovisko, se této organizace obávají mnohem víc než Hamásu, neboť ideologie Muslimského bratrstva tamní režimy zásadně ohrožuje. Země, které mají s Muslimským bratrstvem dobré vztahy, je udržují rovněž s Hamásem – například Írán, stejně jako Katar, má dobré vztahy jak s

Hamásem, tak i s Muslimským bratrstvem. Arabské státy obávající se islamistické ideologie jakožto ohrožení jejich legitimacy naopak mají primárně negativní vztah vůči Muslimskému bratrstvu, zatímco negativní postoj vůči Hamásu se ocitá spíše ve vleku těchto pozic. Naopak je tomu v Evropě: na výzkumnou otázku nám nezbude než si odpovědět záporně.

8. Bibliografie

Literatura:

1. Abo Rezeg, Ali. „Understanding Iran-Hamas Relations from a Defensive Neo-Realist Approach." *Iran Çalışmaları Dergisi* 4, no. 2 (2020). Accessed from: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1177755>.
2. Abu-Amr, Ziad. „Hamás: A Historical and Political Background." *Journal of Palestine Studies* 22, no. 4 (1993). Accessed from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2307/2538077>.
3. Adwan, Issam M.A.. „HAMAS CHARTER: CHANGES AND PRINCIPLES." *Politics and Religion Journal* 13, no. 1 (2019). Accessed from: <https://www.politicsandreligionjournal.com/index.php/prj/article/view/327/342>.
4. Akbarzadeh, Shahram. „Iran and the Shanghai Cooperation Organization: Ideology and Realpolitik in Iranian Foreign Policy." *Australian Journal of International Affairs* 69, no. 1 (2015). Accessed from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10357718.2014.934195>.
5. Al-Džazíra. „Miš'al: Írán chafadat da' mahá lihámás lirafdíhá musánada li' Asad." Accessed December 18, 2021. <https://www.aljazeera.net/news/arabic/2016/3/15/-مشعل-إيران-خففت-دعمها-لحماس-لرفضها>.
6. Al-Ghad. „Hamás tu'akkid wuqúfahá ma' "al šar'íja" fil-Jaman." Accessed December 26, 2021. <https://alghad.com/إحساس-تؤكد-وقوفها-مع-الشرعية-في-اليمن/>.
7. Al-Monitor. „Hamás Ties to Qatar Have a Cost." Accessed December 17, 2021. <https://www.al-monitor.com/originals/2013/04/hamas-qatar-relationship-independence.html>.
8. Bureš, Jaroslav, and Čejka, Marek and Jan Daniel. *Muslimské bratrstvo v současnosti*. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2670-5.
9. Bzour, Mai Al.. „The Palestinian Leftist Movement: Between Political Reality and Cultural Heritage." *Contemporary Arab Affairs* 8, no. 3 (2015).
10. CNN. „Hamás Says It Accepts '67 Borders, but Doesn't Recognize Israel." Accessed September 30, 2021. <https://www.cnn.com/2017/05/01/middleeast/hamas-charter-palestinian-israeli/index.html>.
11. Coates Ulrichsen, Kristian. „QATAR AND THE ARAB SPRING: Policy Drivers and Regional Implications." *Carnegie Endowment for International Peace* (2014). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/resrep12982>.
12. Dassa Kaye, Dalia. „The Israel-Iran Connection." *Journal of Palestine Studies* 16, no. 3 (1987). Accessed from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2307/2536816>.
13. Džarída al-Madína. „Al-ra'ís al-filastíní: 'ásifa al-hazm hazijat bil-'idžmá' al-'arabí." Accessed December 22, 2021. <https://www.al-madina.com/article/371682/-الرئيس-الفالسطيني-عاصفة-الحزم-حظيت-بالإجماع-العربي>.
14. El-Husseini, Rola. „Resistance, Jihad, and Martyrdom in Contemporary Lebanese Shi'a Discourse." *Middle East Journal* 62, no. 3 (2008). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/25482538>.

15. Foreign Policy. „The Qatar Blockade Is Over, but the Gulf Crisis Lives On.“ Accessed December 15, 2021. <https://foreignpolicy.com/2021/01/27/qatar-blockade-gcc-divisions-turkey-libya-palestine/>.
16. Goerzig, Carolin. „Transforming the Quartet Principles: Hamas and the Peace Process.” *Occasional Paper / European Union Institute for Security Studies*, no. 85 (2010).
17. Gunning, Jeroen. *Hamas in politics: Democracy, Religion, Violence*. London: HURST Publishers Ltd, 2007. ISBN 978-0231700443.
18. Haaretz. „With Israel’s Consent, Qatar Gave Gaza \$1 Billion Since 2012.“ Accessed December 18, 2021. <https://www.haaretz.com/middle-east-news/palestinians/.premium-with-israel-s-consent-qatar-gave-gaza-1-billion-since-2012-1.6917856>.
19. Hroub, Khaled. *Hamas: A Beginner's Guide*. London: Pluto press, 2006. ISBN 978-0745329727.
20. INSS. „Is the PLO Still the ‘Sole Representative of the Palestinian People?’” Accessed November 5, 2021. <https://www.inss.org.il/publication/plo-still-sole-representative-palestinian-people/>.
21. Jerusalem Center for Public Affairs. „Iran and Hamas Reconnect.” Accessed December 2, 2021. <https://jcpa.org/article/iran-hamas-reconnect/>.
22. K. Shadid, Mohammed. „The Muslim Brotherhood Movement in the West Bank and Gaza.” *Third World Quarterly* 10, no. 2 (1988). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/3992661>.
23. Karmon, Ely. „Hamas in Dire Straits.” *Perspectives on Terrorism* 7, no. 5 (2013). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/26297010>.
24. Ladžna i ‘ada i ‘mári Ghazza. Accessed December 5, 2021. <https://q-grc.ps/>.
25. Levitt, Matthew. *Hamas – Politics, Charity, and Terrorism in the Service of Jihad*. New Haven: Yale University Press, 2007. ISBN 9780300122589.
26. Litvak, Meir. „The Islamization of the Palestinian-Israeli Conflict: The Case of Hamas.” *Middle Eastern Studies* 34, no. 1 (1998). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/4283922>.
27. M. Allen, Lisa. „The Philosophy of Sayyid Qutb Will Persist as Al Qaeda’s Intellectual Heritage.” *Counter Terrorist Trends and Analyses* 3, no. 6 (2011). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/26350986>.
28. Markaz al-džazíra li-l-dirását. „Írán wal-qadíja al-filastiníja: al-wáqi‘a wal-mutaghajjarát.” Accessed December 13, 2021. <https://studies.aljazeera.net/ar/reports/2012/12/2012121373958469610.html>.
29. Menashri, David. “IRAN’S REGIONAL POLICY: BETWEEN RADICALISM AND PRAGMATISM.” *Journal of International Affairs* 60, no. 2 (2007). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/24357976>.
30. Michael, Kobi and Yoel Guzansky. „Qatar under Siege: Regional Implications and Ramifications for the Palestinian Arena.” *Institute for National Security Studies*, no. 935 (2017). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/resrep08649>.
31. Milton-Edwards, Beverley. „The Concept of Jihad and the Palestinian Islamic Movement: A Comparison of Ideas and Techniques.” *British Journal of Middle Eastern Studies* 19, no. 1 (1992). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/195432>.

32. Munson, Ziad. „Islamic Mobilization: Social Movement Theory and the Egyptian Muslim Brotherhood." *The Sociological Quarterly* 42, no. 4 (2001). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/4121130>.
33. NBC News. „Israel Is Trying to Ban Al-Jazeera.“ Accessed December 15, 2021. <https://www.nbcnews.com/news/world/israel-trying-ban-al-jazeera-here-s-what-you-need-n791061>.
34. Rabi, Uzi. „Qatar’s Relations with Israel: Challenging Arab and Gulf Norms.” *Middle East Journal* 63, no. 3 (2009). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/20622930>.
35. Segev, Tom. *One Palestine, Complete: Jews and Arabs under the British Mandate*. New York: Metropolitan Books, 2000.
36. Schuster, Jürgen and Herbert Maier. „The Rift: Explaining Europe’s Divergent Iraq Policies in the Run-Up of the American-Led War on Iraq.” *Foreign Policy Analysis* 2, no. 3 (2006). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/24907288>.
37. The Iran Primer. „Iran and the Palestinians.” Accessed November 5, 2021. <https://iranprimer.usip.org/resource/iran-and-palestinians>.
38. The Peninsula. „SPIEF to take Qatar, Russia relations to new heights.“ Accessed December 14, 2021. <https://thepeninsulaqatar.com/article/02/06/2021/SPIEF-to-take-Qatar,-Russia-relations-to-new-heights>.
39. The Wall Street Journal. „How Israel Helped to Spawn Hamas.” Accessed September 30, 2021. <https://www.wsj.com/articles/SB123275572295011847>.
40. Times of Israel. „Hamas announces deal for Qatar to subsidize Gaza public employees.“ Accessed December 18, 2021. <https://www.timesofisrael.com/hamas-announces-deal-for-qatar-to-subsidize-gaza-public-employees/>.
41. Ünal, Yusuf. „Sayyid Quṭb in Iran: Translating the Islamist Ideologue in the Islamic Republic.” *Journal of Islamic and Muslim Studies* 1, no. 2 (2016). Accessed from: <https://www.jstor.org/stable/10.2979/jims.1.2.04>.
42. Varble, Derek. *The Suez Crisis, 1956 (Essential Histories)*. Oxford: Osprey Publishing, 2003.
43. Webová stránka Hamásu. Accessed December 3, 2021. <https://hamas.ps/ar/>.
44. Zijadeh, Adeeb. *EU Foreign Policy and Hamas: Inconsistencies and Paradoxes*. New York: Routledge, 2019.

Prameny:

45. Arafat, Yasser and Yitzhak Rabin. „Letters of Mutual Recognition between Israel and the PLO.” *Security Dialogue* 25, no. 1 (1994). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/44471380>.
46. Dokument základních principů a politik Hamásu. „*Wathíqa al-mabádi’ wa-l-sijását al-‘ámm.*” (2017). Accessed from: <https://hamas.ps/ar/uploads/documents/599abf9aafa1b76837c1242eb229e87b.pdf>.
47. Charta Hamásu. „*Mitháq harakat al-muqáwama al-islámíja.*” (1988). Accessed from: <https://oldwebsite.palestine-studies.org/sites/default/files/mdf-articles/ميثاق%20حركة%20المقاومة.pdf>.

48. Maqdsi, Muhammad. „Charter of the Islamic Resistance Movement (Hamas) of Palestine." *Journal of Palestine Studies* 22, no. 4 (1993). Accessed from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2307/2538093>.
49. Statistics Times. „List of Countries by GDP (nominal) per capita." Accessed December 2, 2021. <https://statisticstimes.com/economy/countries-by-gdp-capita.php>.
50. UN RESOLUTIONS. „UN RESOLUTIONS: Resolution 181 (II) Adopted by the General Assembly on 29 November 1947 Concerning The Future Government of Palestine." *Strategic Studies* 15, no. 3/4 (1993). Accessed from: <http://www.jstor.org/stable/45182128>.
51. YouTube video – CBC Egypt. „Miš‘ál: ‘aqsimu billáhi lá nuqbilu tadachchul Súrijá ‘aw Írán." Accessed December 24, 2021. https://www.youtube.com/watch?v=AkwxRo5Rbkc&ab_channel=CBCEgypt.